

Tuomo Väkevä

TALKOOTYÖ JURASSIC ROCKISSA

Dokumenttisarja esituotannosta julkaisuun

Opinnäytetyö
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma

Lokakuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 19.10.2016
Tekijä(t) Tuomo Väkevä	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Nimeke Talkootyö Jurassic Rockissa – dokumenttisarja esituotannosta julkaisuun	
Tiivistelmä Talkootyö Jurassic Rockissa on viisiosainen dokumenttisarja, joka kertoo tapahtuman vapaaehtoistyöntekijöistä. Jurassic Rock on vuodesta 2007 lähtien Mikkelissä järjestetty musiikkifestivaali. Tapahtumassa työskentelee vuosittain satoja talkoolaisia. Opinnäytetyön ensimmäinen teoriaosuus käsittelee sen ensimmäisessä osassa dokumenttisarjan esituotantovaihetta. Esituotantovaihe käynnistyy useimmiten ideasta, jonka jälkeen idea tulee fokusoida oikealle kohderyhmälle. Ideasta kirjoitetaan synopsis, jonka tarkoituksena on ohjelman myyminen. Vasta tämän jälkeen voidaan aloittaa ohjelman käsikirjoittaminen. Tässä teoriaosuudessa tutustutaan myös yleisimpiin kuvauskalustoihin. Ensimmäisen osan viimeinen kappale perehdyttää lukijan nollabudjetin tuotannon saloihin. Toinen teoriaosuus käsittelee kuvakokoja, sommittelua ja rajausta. Tässä osassa keskitytään tarkemmin hyvin yleisesti käytössä olevaan kahdeksan kuvakoon järjestelmään. Käytännön osuuden painottuessa ihmisiin, osassa käsitellään myös henkilökuvan rajaamista. Teoriaosuus päättyy jokaisen ammattitaitoisen kuvaajan elinehtoon, kultaiseen leikkaukseen. Käytännön osuus käsittelee opinnäytetyön merkittävintä ajanjaksoa - Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarjan tuotannon vaiheisiin. Osassa käsitellään sarjan esituotannon vaiheita, kuvauskalustoa, tuotantoryhmää ja käsitellään tuotantopäivät yksitellen läpi. Käytännön osuudessa tuodaan esille myös leviytykseen ja aikataulutukseen liittyviä asioita. Käytännön osuus päättyy jälkituotannon vaiheisiin.	
Asiasanat (avainsanat) Dokumenttisarja, esituotanto, synopsis, käsikirjoittaminen	
Sivumäärä 38+6	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) YouTube-tilastot	
Ohjaavan opettajan nimi Tomi Numento	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikta Oy / Jurassic Rock

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 19 th October 2016
Author(s) Tuomo Väkevä	Degree programme and option Business Information Technology
Name of the bachelor's thesis Talkootyö Jurassic Rockissa – documentary series from pre-production to publishing	
Abstract <p>Talkootyö Jurassic Rockissa is a five-part documentary series which tells about the volunteers in the event. Jurassic Rock is a music festival which has been held since 2007 in Mikkeli. There are annually hundreds of volunteers.</p> <p>The first theory part observed the pre-production of documentary series. Pre-production usually starts from the idea. After that it has to be focused to the right target group. The idea is written to a synopsis which can be used to sell the program. Scripting starts after that. This theory part also took a look at the most used production equipment. The last part familiarized the reader with productions done without money.</p> <p>The second theory part dealt with image sizes, composition and cropping. It focused on the commonly used eight portal image size system. As the practical part focused on humans, this part also told about profile cropping. The theory part ended with the golden ratio, one of the most crucial skill for a professional cameraman.</p> <p>The practical part included the primary part of this thesis – the production of the documentary series called Talkootyö Jurassic Rockissa. This part focused on pre-production, production equipment and the production team. It also introduced the production day by day. The theory part also told about the distribution and scheduling of this documentary series. The stages of post-production ended the practical part.</p>	
Subject headings, (keywords) Documentary series, pre-production, synopsis, scripting	
Pages 38+6	Language Finnish
Remarks, notes on appendices YouTube statistics	
Tutor Tomi Numento	Bachelor's thesis assigned by Mikta Oy / Jurassic Rock

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	ESITUOTANTO	2
2.1	Kohderyhmä	3
2.2	Synopsis	4
2.3	Käsikirjoitus.....	6
2.4	Tuotantokalusto	9
2.5	Tuotanto ilman budjettia.....	12
3	KUVAKOOT, RAJAUS JA SOMMITTELU	13
3.1	Kahdeksan kuvakoon järjestelmä	13
3.2	Rajaus ja sommittelu.....	16
3.3	Henkilökuvan rajaus	17
3.4	Kultainen leikkaus eli kolmasosasääntö	18
3.5	Huomiopiste.....	20
4	TALKOOTYÖ JURASSIC ROCKISSA.....	20
4.1	Käsikirjoitus.....	21
4.2	Tuotantokalusto	22
4.3	Tuotantoryhmä.....	24
4.4	Tuotantopäivät	25
4.4.1	Osa 1 - Rekrytointi.....	25
4.4.2	Osa 2 – Alueen rakentaminen ja somistelu.....	27
4.4.3	Osa 3 – Perjantai	27
4.4.4	Osa 4 – Lauantai	29
4.4.5	Osa 5 – Sunnuntai	30
4.5	Levitys ja aikataulutus	31
4.6	Jälkituotanto.....	32
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	35
	LÄHTEET	38

LIITE

1 YouTuben tilastot

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö koostuu viisiosaisen dokumenttisarjan tuottamisesta Jurassic Rock 2016 -tapahtumassa ja sen ympärillä. Jurassic Rock & Piknik 2016 -tapahtuma järjestettiin Mikkelin Kenkäveronniemessä 5.-7. elokuuta vuonna 2016. Jurassic Rock on vuosittain Mikkelissä järjestettävä musiikkifestivaali, joka järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2007. Dokumenttisarja keskittyy festivaaleilla työskenteleviin vapaaehtoistyöntekijöihin eli talkoolaisiin.

Opinnäytetyöni kulkee esituotantovaiheesta aina julkaisuun saakka, ja käsittelee tämän prosessin aikana huomioon otettavia asioita. Dokumentti on hyvin useasti kosketuksessa todelliseen elämään, jossa henkilöt esiintyvät omana itsenään. Tässä dokumenttisarjassa tuotantoryhmän runko poikkeaa isoilla budjeteilla tehdyistä tuotannoista, sillä Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarja toteutettiin ilman rahallista budjettia.

Opinnäytetyön ensimmäisessä teoriaosuudessa käsitellään fiktioelokuvan ja dokumenttisarjan esituotantovaihetta, ja niiden välisiä eroja. Toisessa kappaleessa käsitellään kohderyhmän määrittämistä, josta opinnäytetyö etenee synopsiksen maailmaan. Kuten usein myös elokuvamaailmassa, synopsiksen määrittelyn jälkeen siirrytään käsikirjoittamista käsittelevään kappaleeseen. Uskottava dokumentti tulee toteuttaa ammattimaisella tuotantokalustolla, johon perehdytään toisen kappaleen viimeisessä osassa.

Toisessa teoriaosuudessa perehdytään kuvakokojen, rajauksen ja sommittelun maailmaan. Tässä osassa käsitellään hyvin laajasti käytössä olevaan kahdeksan kuvakoon järjestelmään. Rajauksessa ja sommittelussa otetaan tarkemmin kiinni henkilökuvan rajaamiseen opinnäytetyön käytännön osuuden painottuessa ihmisistä kertovaan dokumenttisarjaan. Henkilökuvan rajaamisessa on myös tunnettava kultaisen leikkauksen eli kolmasosasäännön periaatteet. Toisen teoriaosuuden päättää osuus, jossa perehdytään huomiopisteeseen.

Käytännön osuus käsittelee Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarjan tuotannon vaiheita. Osuus kulkee dokumenttisarjan suunnitteluvaiheesta sarjan julkaisuun asti. Käytännön osuudessa esitellään käytetty kuvauskalusto, dokumentin tuotantoryhmä sekä tuotantopäivät ja niiden aikana haastatellut henkilöt. Lopuksi käydään läpi myös

julkaisuun ja aikataulutukseen liittyviä asioita. Käytännön osuus päättyy jälkituotannon vaiheisiin.

Talkootyöllä on Suomessa pitkät perinteet. Yhteisöllisyys liitetään useasti talkoolaisuuteen, mikä oli helposti havaittavissa dokumenttisarjan tuotannon aikana. Jurassic Rockissa talkoolaiset eivät työskentele täysin ilmaiseksi, vaan tyypillisesti he saavat tekemästään työstään ilmaisen sisäänpääsyn festivaaleille. Edellä mainittu asia nousikin useaan otteeseen perusteluksi talkootyön tekemiselle. Myös yhteishengen merkitys nousi esille toistuvasti. Ihmisten tekemä vapaaehtoistyö mahdollistaa asiakkaille edullisemmat hinnat itse tapahtumaan.

Vuoden 2016 tapahtumassa talkoolaisia oli kaikkiaan noin 100, joista haastattelimme noin neljäsosaa. Edellisvuosina talkoolaisten määrä on ollut lähes 300 henkeä. Kolminkertainen talkoolaisten määrä painottui aikaan, jolloin Jurassic Rock järjestettiin vielä edellisessä paikassa, Visulahdessa. Tuolloin tapahtuma-alue oli pinta-alaltaan huomattavasti suurempi, mikä heijastui tarvittavien talkoolaisten määrässä.

Festivaalien organisointi ja ison massatapahtuman rakentuminen olivat minulle lähtökohtaisesti täysin vieraita aiheita. Festivaalit olivat tuttuja ainoastaan asiakkaan roolissa. Taustalla tapahtuvasta talkootyöstä minulla ei ollut minkäänlaista käsitystä – tiesin ainoastaan, että tapahtuma järjestyy osittain vapaaehtoistyövoimin.

Tuotannon suunnittelu käynnistyi palaverilla, jossa oli itseni lisäksi opinnäytetyöohjaajani Tomi Numento sekä Mikta Oy:ltä talkoovastaava Marle Hämäläinen. Palaverissa kartoitettiin vaihtoehtoisia ideoita dokumenttisarjan aiheille ja toteutustavoille.

2 ESITUOTANTO

Audiovisuaalinen media on vahva työkalu vaikuttaa ihmiseen. Sillä voidaan muiden muassa viihdyttää, markkinoida tai tiedottaa suuriakin katsojakuntia. On silti oltava aina jokin syy ohjelman tekemiselle. Näitä syitä pohditaan käsikirjoittamisen aikana. (Aaltonen 2002, 16.)

Ohjelman tekeminen on laaja prosessi, jonka ensimmäinen vaihe käynnistyy ideasta. Ideasta muodostetaan ensiksi synopsis, joka kirjoitetaan lopulta käsikirjoitukseksi. Huolella tehty käsikirjoitus on lähes poikkeuksetta yksi ohjelman tärkeimmistä kulmakivistä. Käsikirjoittaminen lukeutuu ohjelman esituotannon vaiheisiin. Käsikirjoituksen tekeminen on pitkä prosessi, jossa kirjoittajalta vaaditaan venymiskykyä. Useamman version tekeminen käsikirjoituksesta on tyypillistä.

2.1 Kohderyhmä

Ohjelman kohderyhmä määritellään jo ennen synopsisen muodostamista. Aaltosen mukaan (2002, 18) on helpompaa, kun kuvittelee kirjoittavansa ohjelmaa konkreettiselle toiselle henkilölle – ikään kuin lähettäisi viestin ihmiseltä ihmiselle. Ohjelman kohderyhmä on määriteltävä huolellisesti. Aaltonen toteaa (2002, 18), että useasti yritetään tehdä ohjelmaa liian suurelle kohderyhmälle, jolloin lopputuote ei palvele täydellisesti kohderyhmän pienintäkään osaa.

Pääasiallinen kohderyhmä on määriteltävä tarkoin. Ohjelmaa voi luonnollisesti esittää muillekin kuin pääasialliselle kohderyhmälle. Liian suuren palan haukkaaminen karkasta voi johtaa siihen, ettei ohjelmaa ole suoranaisesti suunnattu kenellekään. Kohderyhmän tarkalla määrittelyllä päästään todennäköisemmin tähdättyyn päämäärään. (Aaltonen 1994, 16.)

Katsojien saavuttaminen on nykypäivänä äärimmäisen kovaa kilpailua. Katsojien mieltymyksiä ja asenteita tutkitaan hyvin tarkasti. Muutos on tiivistetty yhteen lauseeseen: ”Aikaisemmin ohjelmille etsittiin katsojia, nyt katsojille etsitään ohjelmia”. Ohjelman tekijän on siis pohdittava, kenelle hän ohjelmaa tekee. (Aaltonen 2011, 72-74.)

Käsikirjoittaja joutuu pohtimaan työssään useita tekijöitä kohderyhmän määrittelyssä. Mikä on pääasiallisen kohderyhmän ikäjakauma? Tehdäänkö ohjelmaa selkeästi miehille tai naisille? Onko kohderyhmällä tietoa asiasta ennestään? Liittyykö käsiteltävään aiheeseen ennakoasenteita? Kohderyhmä voi olla laaja tai suppea. Ääripäinä mainittakoon henkilökohtainen video ystävältä toiselle ja suurelle yleisölle kohdistettu markkinoitvideo. (Aaltonen 2002, 18.)

Lapsille suunnattu ohjelma toimii vain harvoin aikuisilla ihmisillä. Ero on edellistäkin suurempi, kun asia käännetään päinvastoin. Vain harva lapsi ymmärtää aikuiselle suunnatun ohjelman ideaa. Tästä syystä ohjelmapaikat jaetaan television puolella katsojaryhmittäin. Esimerkiksi opetuskäyttöön tarkoitettu saman aiheen video on tehtävä eri tavoin, kun oppilaina on insinöörit ja lapset. Ohjelman lähestymistapa on tässä tapauksessa täysin toisistaan poikkeava. (Aaltonen 2011, 72.)

Elokuva mielletään useasti viestinä ylhäältä alaspäin: taiteilijoilta yleisölle, opettajilta oppilaille tai päättäjiltä kansalaisille. Viesti ei kulje aina tähän suuntaan, vaan alhaalta voi vaikuttaa myös ylöspäin. Jonkin vaikean asian voi esitellä helpommassa muodossa videon avulla. Näin voidaan vaikuttaa ylempiin tahoihin, joihin ei muuten välttämättä saisi lainkaan kontaktia. (Aaltonen 2002, 18.)

2.2 Synopsis

Miten ideat syntyvät? Ihmisen alitajunta tuottaa ideoita, vaikka olisikin tekemässä jotain muuta. Jopa kokeneet käsikirjoittajat kohtaavat vaikeuksia ideoiden synnyttämisessä. Ideat tarvitsevat aikaa ja tilaa.

Synopsis kiteyttää elokuvan, ohjelman tai sarjan sisällön. Synopsis on ikään kuin tiivistelmä käsikirjoituksesta, jossa ohjelman idea, sisältö ja muoto esitellään lyhyesti. Tyyppillisesti tässä vaiheessa esitellään ohjelman päähenkilö, mikäli ohjelmassa sellainen on. Myös juoni kuvaillaan lyhyesti. Dokumenttielokuvissa tai -sarjoissa juonta ei välttämättä ole. Tästä syystä fiktioelokuvan ja dokumentin synopsisit poikkeavat muodoltaan usein toisistaan. (Aaltonen 2011, 73-74.)

Synopsiksen on oltava tiivis ja selkeä. Kirjallisuus on osa käsikirjoittamista, mitä tulee välttää synopsisista muodostettaessa. Synopsis on ikään kuin lyhyt myyntipuhe, jolla tarina myydään ostajalle. Sen kirjoittaminen ei kuulu olla helppoa. Tarinan tiivistäminen yhden tai kahden sivun muotoon on haaste kenelle tahansa. Pitkiä myyntipuheita ei jaksakaan lukea tai kuunnella – etenkin silloin jos vertailukohtana on oikeaoppisesti muodostettuja, yhden tai kahden sivun pituisia synopsisia. (Yle 2009.)

Dokumenttituotannoissa synopsis sisältö vaihtelee suuresti. Toisinaan siinä keskitytään päähenkilöön, toisinaan ainoastaan käsiteltävään aiheeseen. Budjetillisissa projekteissa synopsisista pidetään välineellisenä. Se on tehtävä, jotta projektiin saadaan rahoitusta esimerkiksi ennakkotutkimukseen ja käsikirjoittamiseen. Synopsis on myös väline ennakkotutkimuksen tekemiselle. (Aaltonen 2006, 117-119.)

Päälauseen muodostaminen on oiva työkalu synopsisista muodostettaessa. Päälauseen käyttö on lähtöisin teatterin puolelta, mutta nykyisin moni käsikirjoittaja käyttää sitä apuvälineenä tekstiä kirjoittaessa. Päälauseessa ohjelman sisältö väännetään yhden lauseen muotoon. Onnistunut päälause viestii käsikirjoittajan näkemyksen siitä, mitä hän haluaa kertoa teoksellaan katsojalle. Toisinaan päälause kirjoitetaan kysymyksen muotoon. On yleistä, että päälause vaihtuu ohjelman työstämisen aikana. Päälauseen jatkuva muuttuminen on kuitenkin merkki siitä, että ohjelman keskeistä ideaa ei ole täysin sisäistetty. (Aaltonen 2011, 74.)

Synopsis keskittyy ohjelman sisältöön. Synopsisissa ei tyypillisesti kerrota tuotannon suunnitelmista, budjetista tai aikataulullisista asioista. Nämä asiat voi halutessaan liittää synopsisin yhteyteen, erilliselle paperille. Synopsisista voisi luonnehtia kuvaelmaksi ohjelman keskeisestä sisällöstä (kuva 1). Idea tuodaan esille lyhyesti, mutta visuaalisesti. Hyvä synopsis on yksityiskohtainen, mikä herättää lukijassa uteliaisuutta. (Aaltonen 2011, 75-78.)

Poika ja Ilves. Wildcat Production ltd 1999.

POIKA JA ILVES on koko perheen seikkailuelokuva 12 -vuotiaan Tomin ja eläinpuistossa kasvaneen ilveksen ystävyydestä. Tomi muuttaa isänsä kanssa etelän suurkaupungista pohjoiseen, puoli vuotta sitten kuolleen äitinsä lapsuudenkotiin pienessä lappilaiskylässä, lähelle maailman pohjoisinta eläinpuistoa.

Isä on eläintutkija, joka on saanut tehtäväkseen kokeilla ilveksen istuttamista erämaihin. Paikallinen väestö vastustaa toimenpidettä, etunenässä pelätty salametsästäjä: isä joutuu heti vaikeuksiin. Koska isä on enemmän tai vähemmän kykenemätön kasvattamaan vilkasta poikaansa, kokee Tomi olonsa orvoksi.

Välittömän ja suorapuheisen poromiehen kautta Tomi alkaa kiinnostua luonnosta ja läheisistä erämaista. Hänelle selviää kuinka äiti on nuorena joutunut vastakkain kyläläisten kanssa suojellessaan villieläimiä; erityisesti ilveksiä. Tomi löytää äidin piirtämiä karttoja, joihin on merkitty ilveksen vanhoja pesäpaikkoja sekä metsästä majan, äidin vanhan piilopaikan. Ilvesten häviämiseen paikkakunnalta liittyy salaisuuksia, joista kukaan ei halua puhua.

Tomi on ehtinyt jo kiintyä eläinpuiston ilvekseen, kun isän projekti epäonnistuu ja ilves päätetään myydä ulkomaille. Tomin on toimittava. Hän vapauttaa ilveksen, mutta huomaa pian, ettei vapaus ole eläimelle välttämättä hyväksi. Ilves ei tunnu pärjäävän villissä luonnossa, vaikka Tomi tekee kaikkensa ruokkiakseen sitä. Tämä on vasta alkua taistelulle ystävän puolesta. Voidakseen säilyttää salaisuuden hän saa vastaansa niin isän, enon kuin nuoren eläinten hoitajan Helenan, jonka läheinen suhde isään lisää entisestään Tomin yksinäisyyttä.

Eläinpuiston partiot yrittävät kuumeisesti saada ilveksen kiinni ennen kuin se aiheuttaa vahinkoa ja ennen kuin salametsästäjä pääsee sen jäljille. Tomin onnistuu houkutella ilves kauemmas erämaahan, mutta talven lähestyessä se tulee kylille. Kyläläiset löytävät kuolleita poronvasoja ja lemmikkejä: petoviha ja lynkkaushalut heräävät. Tomi huomaa pian olevansa yksin. Kun hänen salaisuutensa paljastuu, on hän metsästäjien ainoa este – ja ilveksen ainoa toivo.

Kylmässä, talvisessa erämaassa käydään taistelu elämästä ja kuolemasta. Tomin on löydettävä heikkokuntoinen ilves, voitettava häikäilemätön salametsästäjä ja saatava läheistensä luottamus takaisin. Sen lisäksi hänen on selvitettävä hengissä äärimmäisissä luonnonoloissa.

POIKA JA ILVES on koko perheen seikkailuelokuva nuoruudesta, ystävyydestä, luonnosta ja selviytymisestä.

KUVA 1. Poika ja Ilves -elokuvan synopsis (Elokuvantaju 2016)

Synopsiksessa esitellään tyypillisesti myös ohjelman nimi. Ohjelma myydään hyvällä nimellä. Nimeä on syytä pohtia katsojan näkökulmasta. On järkevää kysyä itseltään: katsoisitko tämän nimisen ohjelman? Nimeä ei ole pakko päättää synopsisista tehtäessä. On kuitenkin suotavaa antaa ohjelmalle tässä tapauksessa jokin työnimi, jos lopullista nimeä ei ole päätetty. (Aaltonen 2002, 41.)

2.3 Käsikirjoitus

Käsikirjoittaja on elokuva-alan ammattilainen, joka tekee elokuvan käsikirjoituksen. Käsikirjoittaja tekee useimmiten töitä sekä elokuvan ohjaajan että tuottajan kanssa. Esimerkiksi tarinan ja ohjelman henkilöiden luominen on käsikirjoittajan vastuulla. Ohjelman visuaalinen toteutus ei puolestaan lukeudu käsikirjoittajan työnkuvaan. (Elokuvantaju 2016.)

Käsikirjoitusvaihetta pidetään elokuvatuotannon halvimpana työvaiheena. Käsikirjoitusta tekee normaalisti yksi ihminen. Työvälineeksi hän tarvitsee tietokoneen tekstin käsittelyohjelmiseen. Toisinaan myös pelkkä kynä ja paperi riittävät. Käsikirjoittaja voi ammentaa oppia erilaisten kurssien kautta, mutta pelkkä elokuvien katsominen kehittää ihmistä käsikirjoittajana. Käytännön tekeminen on lopulta käsikirjoittajalle tärkein oppimiskeino. (Leponiemi 2010, 54.)

Hyvällä käsikirjoittajalla on persoonallinen näkemys käsiteltävään aiheeseen. Käsikirjoittajan tulisikin kysyä itseltään, ”mitä minä haluan kertoa katsojalle”. (Aaltonen 2002, 12.) Käsikirjoittaminen on yksinkertaisimmillaan tekstin tuottamista. Jotta ohjelma on mahdollista tehdä, on tekstiä tuotettava.

Aaltosen mukaan (2002, 12) käsikirjoittajalta vaaditaan myös journalistisia ominaisuuksia: yleissivistystä, uusien asioiden omaksumista ja erilaisten aiheiden hahmottamista. Hyvä käsikirjoittaja osaa myös kerätä uutta tietoa käsiteltävään aiheeseen. Tämä korostuu etenkin silloin, kun käsiteltävä aihe on vieras. Aaltonen korostaa (2002, 12), että uteliaisuus ja kyky innostua ovat tärkeitä ominaisuuksia käsikirjoittajalle.

Aaltonen toteaa (2002), että ”hyvän ohjelman takana on lähes aina hyvä käsikirjoitus ja vastaavasti huonosta käsikirjoituksesta ei laadukkaallakaan toteutuksella saa kelpollista ohjelmaa”. Ohjelma on jäsenneltävä niin, että se puhuttelee katsojaa. Hyvin tehty ohjelma nojaa käsikirjoitukseen, jonka varaan tuotanto rakennetaan. Käsikirjoittaminen on vaihe, jolloin ohjelman sisältö rajataan. Tällöin myös ohjelman rakenne muotoutuu ennen varsinaista tuotantovaihetta. Mikäli riittävää rajausta ei ole tehty, voi lopputulos olla sekava.

Kirjoitustyö onnistuu vain harvoin, mikäli perustana ei ole henkilökohtainen halu kertoa, koskettaa tai saavuttaa. Edellä mainittu seikka korostuu sähköisissä medioissa. Vastaanottajalla on tässä tapauksessa valta, milloin hän vastaanottaa viestin. Kuluttaja jaksottaa, annostelee, aloittaa ja lopettaa viestin vastaanottamisen itse. (Siltanen 2003, 18.)

Käsikirjoittaja kirjoittaa sanoja muistiin, muttei tee työtään kuten näytelmäkirjailija tai runoilija. Kirjailija tekee teoksensa ihmisen mielelle, käsikirjoittaja silmälle ja korvalle. Tästä syystä käsikirjoittaja tekee yhteistyötä ohjaajien, leikkaajien, kuvaajien ja äänisuunnittelijoiden kanssa. (Idström 2003, 30.) Elokuvantaju toteakin (2016), että elokuvan käsikirjoitus ei ole kirjallisuutta. Se on suunnitelma, jota hyödyksi käyttäen ohjelma voidaan kuvata.

Käsikirjoittaja ei kirjoita teknisiä ohjeita käsikirjoitukseen. Kuvakulmien, kameran liikkeiden ja kuvakokojen miettiminen jää lopulta ohjaajan vastuulle. Mikäli käsikirjoittaja on myös ohjaaja, kuten tämän opinnäytteen käytännön osuudessa, on nämä vaiheet pidettävä erillään. ”Käsikirjoituksen ongelmat pitää ratkaista käsikirjoitusvaiheessa, ohjauksen ongelmat kuvausvaiheessa”. Hyvästä käsikirjoituksesta välittyy elokuvan ja ohjelman idea ja sisältö. (Aaltonen 2002, 114.)

On hyvä pitää välillä taukoa käsikirjoitusta työstäessä. Tekstiin saa etäisyyttä, kun käsikirjoittamisesta pitää taukoa esimerkiksi muutamien päivän ajan. Käsikirjoitukseen ekssyy helposti asiavirheitä, joita voi olla mahdotonta korjata, kun tuotanto on jo leikkausvaiheessa. Tekstiä tulee tarkastaa moneen otteeseen – etenkin faktojen osalta. Käsikirjoitus kannattaa antaa myös kohderyhmään kuuluvalle henkilölle luettavaksi. Henkilön ei välttämättä tarvitse olla elokuva-alan ammattilainen. (Aaltonen 2011, 130.)

Usein pohditaan, että voiko dokumenttielokuvaan tai -sarjaan tehdä käsikirjoitusta? Aaltosen mukaan (2002, 150) olisi tekijän laiskuutta, mikäli käsikirjoitus jätettäisiin tekemättä. Dokumenttisarjan käsikirjoitus kuitenkin poikkeaa normaalin elokuvan käsikirjoituksesta. Dokumentissa käsikirjoitusta tai suunnitelmaa ei toteuteta samoin, kuten fiktioelokuvassa. Yksityiskohtaista käsikirjoitusta on mahdotonta toteuttaa, kun projektissa tutkitaan todellisuutta. Aihe kypsyy tuotannon aikana, ja vastoinkäymiset muuttavat prosessin kulkua. Dokumentin tarkkaa rakennetta ei voi tietää tarkasti etukäteen, sillä tekijä ei voi ennakoita tarkoin kameran edessä tapahtuvia tilanteita. Dokumentin sanotaankin olevan usein tarina todellisuudesta.

Käsiteltävän aiheen lähtökohtaisella tuntemuksella on myös oma merkityksensä. Mikäli aihe on katsojalle vieras, käytetään yksinkertaista rakennetta. Jos katsojalle esitetään tuttua aihetta, voi ohjelman rakenne olla mutkikas. Outo aihe yhdistettynä mutkikkaaseen rakenteeseen jättää katsojalle liikaa pohdittavaa, jolloin käsitys koko ohjelmasta voi jäädä kyseenalaiseksi. Tuttu sisältö ja helppo rakenne voi puolestaan tehdä ohjelmasta helposti tylsän. (Aaltonen 2011, 103-104.)

Ohjelman alku ratkaisee katsojan suhtautumisen ohjelmaan. Alku on tärkeä, sillä se määrittää, lähteekö katsoja ylipäättään seuraamaan sitä. Katsojan uteliaisuus on herätettävä ja ohjelman on puhuteltava katsojaa. Rohkeus nousee tässä tapauksessa tärkeäksi tekijäksi. ”Parasta on mennä suoraan asiaan.” (Aaltonen 2002, 118.) Elokuvantajun mukaan (2016) alkusysäyksen tarkoituksena on antaa katsojalle lupaus, että ohjelma on katsomisen arvoinen.

Ohjelman käyttötavalla on myös oma merkitys käsikirjoittamiseen. Käsikirjoittamisessa on otettava huomioon ohjelman levitystapa. Koostuuko ohjelma monesta eri osasta? Aaltonen korostaa (2002, 19), että esimerkiksi messutarkoitukseen tehdyn videon on saatava ohikulkeva ihminen kiinnostumaan aiheesta. Kuvallisilla ratkaisuilla on mahdollista herättää ihmisen huomio.

2.4 Tuotantokalusto

On hyvin tärkeää katsojan kannalta, että katsottava video- ja äänimateriaali on ammattimaisesti toteutettua. TV-kameratyön tärkein työkalu on raskas ja vaativaan ammattikäyttöön tarkoitettu studiokamera (kuva 2). Tällaisessa kamerassa käytetään useasti pneumaattista eli paineistettua kamerajalustaa. (Korvenoja 2004, 14.)

KUVA 2. Raskas studiokamera ja pneumaattinen kamerajalusta (Alzainak 2016)

Tuotannoissa käytetään myös keskiraskaita kameroita, joita sijoitellaan vaikeampiin kuvauskohteisiin (kuva 3). Tällainen kamera mukautuu myös kannettavaksi kameraksi, kun se irrotetaan jalustastaan ja spaakeista (varret, joihin zoomin ja tarkennuksen kaukosäädöt kiinnitetään). Keskiraskaita kameroita on myös helpompi siirrellä kesken tuotannon.

KUVA 3. Keskiraskas kamera (TVTechnology 2016)

Elokuvatuotannoissa käytetään tyypillisesti myös kraanaa. Kraanassa on pitkä varsi, jonka päähän kamera kiinnitetään (kuva 4). Kameraa ohjataan kaukosäädöillä varren

takaosasta. Kraanalla pystytään toteuttamaan vaikuttavia kameraliikkeitä. Pitkävartisella kraanalla voidaan tehdä myös ajoja, jolloin kuvassa näyttää kuin kamera lentäisi.

KUVA 4. Kraana, järjestelmäkamera ja ulkoinen näyttö (The Cine City 2016)

TV-kamera ei luonnollisesti mahdu jokaiseen paikkaan. Tällöin käyttöön otetaan laadukkaita pienkaineroita. Pienkaineroita käytetään tyypillisesti miehittämättöminä, niin sanottuna kylmänä kamerana. Kameran kuvaama kuvakoko on siis päätetty jo etukäteen. Järjestelmäkamera on nykyisin hyvin yleisesti käytetty pienkamera (kuva 5).

KUVA 5. Järjestelmäkamera (Canon Rumors 2016)

Nykyisin TV-tuotannoissa käytetään myös robottikameroita (kuva 6). Robottikameroita voidaan ohjata kuvatarkkaamosta. Tämä antaa ohjaajalle mahdollisuuksia kuvakokojen vaihtamiseen ilman erillistä miehitystä kameran takana. Myös kameramies voi ohjata robottikameraa kuvatarkkaamosta tuotannon luonteesta riippuen.

KUVA 6. Robottikamera (Suomilammi 2016)

Robottikameroita käytetään hyvin useasti esimerkiksi uutislähetyksissä. Robottikameran käyttäminen tulee kyseeseen myös silloin, kun kameraa käytetään harvoin, mutta se on silti tarpeellinen. Esimerkkinä mainittakoon jääkiekko-otteluiden jäähyaitiot. Robottikameraa käytetään ainoastaan silloin, kun jäähyaitioon tulee pelaaja. Tässä tapauksessa jäähyaitioon ei kannata sijoittaa omaa kameramiestä, kun robottikamera ajaa saman asian.

2.5 Tuotanto ilman budjettia

Dokumenttielokuvan tai -sarjan voi tehdä myös ilman rahaa. Tähän tuotantotapaan liittyy omat haasteensa, mutta ne ovat voitettavissa. Nollabudjetin tuotannoissa joutuukin useasti käyttämään paljon enemmän aikaa. Vaatimattomalla kalustolla voidaan saada aikaan menestyviä kokonaisuuksia. Mainittakoon tässä yhteydessä rovaniemeläisistä huumeiden käyttäjistä kertova *Reindeerspotting – Pako joulumaasta*. Elokuva kuvattiin lähinnä harrastekäyttöön tarkoitetuilla kameroilla. (Aaltonen 2011, 149.)

Vapaaehtoistyössä ilmapiirin merkitys on erittäin tärkeää. Työn tulee olla palkitsevaa ja hauskaa. Työnteossa on pidettävä riittävästi taukoja, jotta vireystila pysyy riittävällä tasolla. Vapaaehtoisia tulee myös kiittää heidän tekemästään työstä, jotta työ pysyy kannustavana. Tiedonkulku on äärimmäisen tärkeää, jotta tuotantoryhmä tietää omat työtehtävät ja roolinsa tuotannossa. (Aaltonen 2011, 150.)

Tuotantokalusto on merkittävimmistä kulueristä elokuvatuotannoissa. Oppilaitoksia kannattaa hyödyntää nollabudjetin tuotannoissa. Mikäli projektissa on opiskelijoita, kalusto löytyy lähes poikkeuksetta koulun puolesta. Myös media-alan opiskelijoita kannattaa pyytää mukaan tuotantoryhmään. Todennäköisesti he osaavat jo jonkin verran työskennellä alan tehtävissä, ja opiskelijoille karttuu työnteosta arvokasta kokemusta. (Aaltonen 2011, 150-151.)

Aaltonen korostaa (2011), että omia kontakteja ja luotuja verkostoja pitää hyödyntää. Monia tarpeellisia asioita voi saada ilmaiseksi, kun kehtaa pyytää. Kerjäämiseen ei kannata sortua, sillä ihmisillä on oikeus kieltäytyä. Jonkin vastapalveluksen lupaaminen on oiva tapa toimia, kun tuotannolla ei ole rahallista budjettia.

3 KUVAKOOT, RAJAUS JA SOMMITTELU

Kuva on viestinnän kieli. Korvenojan mukaan (2004, 38) kuva on kokonaisuus, joka pitää sisällään sekä välillistä että suoraa tietoa. Kuvalla herätetään myös tunteita ja ajatuksia – parhaimmillaan näitä kaikkia yhdessä. Kuvan ottaminen on kuvaajan vastuulla. Tuotantoryhmässä ohjaajalla on oma vaikutuksensa lopulliseen kuvaan. Kameramies lopulta valitsee kuvauskulman, sommittelee ja rajaa kuvan.

3.1 Kahdeksan kuvakoon järjestelmä

Yleisin käytössä oleva kuvakokojärjestelmä on niin sanottu kahdeksan kuvakoon järjestelmä. Kuvakokojen valikoimaa käytetään kuvasuunnittelun työkaluna. Järjestelmässä on nimensä mukaisesti kahdeksan eri kuvakokoa, joille on määritelty myös omat lyhenteet sujuvamman kommunikoinnin saavuttamiseksi. Korvenojan mukaan (2004, 44) monikameratuotannon onnistumisen edellytyksenä on, että tuotantoryhmä tuntee sekä järjestelmän että käytettävien kuvakokojen lyhenteet. Alla oleva listaus kertoo järjestelmän kuvakoot ja niiden lyhenteet laajimmasta tiiviimpään:

- Yleiskuva (YK)
- Laaja kokokuva (LKK), tunnetaan myös suurena kokokuvana (SKK)
- Kokokuva (KK)
- Laaja puolikuva (LPK), tunnetaan myös suurena puolikuvana (SPK)
- Puolikuva (PK)
- Puolilähikuva (PLK)
- Lähikuva (LK)
- Erikoislähikuva (ELK)

Yksikään kuvakoko ei rajaudu ihmiskehon luonnollisesta taitekohdasta. Siispä kuvaa ei rajata polvista, lantiosta tai kyynärpäiden nivelten kohdalta. Korvenoja huomauttaa (2004, 45), että järjestelmä perustuu ihmisen mittakaavaan. Otetaan esimerkkinä kuviteltu tilanne maitopurkin mainosvideosta, jossa esiintyy myös ihmishahmo. Kuva kokonaisuudesta maitopurkista ei olisi tässä tapauksessa erikoislähikuva (ELK), vaan kokokuva (KK). Erikoislähikuva olisi jokin yksityiskohta maitopurkista, esimerkiksi tuotteen logo.

Televisiokuvaamisessa käytetään tyypillisesti tiiviitä kuvia. Korvenojan mukaan (2004, 46) puolilähikuva (PLK), puolikuva (PK) ja kokokuva (KK) ovat yleisimmät tuotannossa käytettävät kuvakoot. Tilanteen esittely tehdään yleensä kokokuvalla. Siihen palataan vain harvoin ohjelman aikana. Ohjelma päättyy myös usein kokokuvaan. Pääosin käytettävät kuvakoot ovat puolikuva ja puolilähikuva, erityisesti keskusteluohjelmissä.

KUVA 7. Kahdeksan kuvakoon järjestelmän rajauskohdat (Janatuinen & Väkevä 2016)

Kokokuva rajataan niin, että jalkaterät näkyvät kokonaan kuvassa. Laaja puolikuva rajataan puolesta välistä reisiä. Puolikuvasssa rajausta tulee navan kohdalle. Puolilähikuvassa henkilö rajataan rinnan kohdalta. Lähikuvassa rajausta toteutetaan niin, että hartiat näkyvät kuvassa. Erikoislähikuvan rajaamisessa osa päästä rajataan pois. ELK:n rajaamisessa on oltava varovainen, ettei kohdehenkilön kaulaa rajata poikki liian alhaalta. Hyvä muistisääntö onkin, että rajausta tehdään leuankärjestä (kuva 7).

3.2 Rajaus ja sommittelu

Kahdeksan kuvakoon järjestelmä toimii hyvänä muistisääntönä ja apuvälineenä sommittelussa ja rajaamisessa. Korvenojan mukaan (2004, 57) kameramies asettaa kameran niin, että televisioruudun edessä oleva katsoja pääsee parhaalle mahdolliselle katselupaikalle. Kuvalla välitetään visuaalista mielihyvää, jonka lopullisena tavoitteena on elämyksen luominen katsojalle.

Korvenoja vertaa (2004, 59) televisiokuvan rajausta maalaukseen. Katsoja ajattelee, että tv-kuvan todellisuus päättyy kuvaruudun reunaan. Katsoja myös kokee, että rajaus on kokonaisuus todellisuudesta, jonka kameramies on taltioinut. Useimmiten on kyse rajautusta todellisuudesta, jonka kuvaaja on pelkistänyt laajemmasta tilanteesta. Rajauksella pystytään myös vääristämään totuutta – katsoja näkee ainoastaan sen, minkä kuvaaja on rajauksellaan taltioinut.

Rajaus-termin ohella käytetään sekä sommitelma- että kompositio-käsitteitä. Kaikki kolme termiä merkitsevät samaa käytännön kuvaustöissä. Korvenojan mukaan (2004, 60) termeillä on kuitenkin teoreettisia eroja:

- ”Rajaaminen on kuvan rakentamisen perusta. Rajaamalla valitaan, mitä kuva-alassa näkyy ja mitä jää sen ulkopuolelle.”
- ”Sommittelu on kuvattavan kohteen eri osatekijöiden (muotojen, viivojen, ulottuvuuden, massojen, plastisten muotojen ja värisävyjen) jäsentämistä miellyttävällä, kiinnostavalla ja selkeällä tavalla rajauksen sisällä.”
- ”Komponointi-termiä käytetään myös, kun puhutaan kuvan rakentamisesta. Kompositiolla tarkoitetaan visuaalisten osatekijöiden järjestämistä tavalla, joka tekee vaikutelmasta mielihyvää tuottavan ja esteettisesti täydellisen kokonaisuuden.”

Kuvatyoškentely käynnistyy rajauksesta. Rajaukseen vaikuttavat kameran paikka, polttoväli ja kuvakulma – kameratyöškentelyn tärkeimmät tekijät. Sommittelu on tietoista ja harkittua työškentelyä. Korvenojan mukaan (2004, 61) tässä vaaditaan ammattiosaimista, kuten kamerateknisten ilmaisukeinojen ja optisten lainalaisuuksien sisäistämistä.

Taiteellisella silmällä saadaan ammattimaisempi lopputulos. Rajaus ja sommittelu hienosäädetään komponoinnilla. Elokuvantajun mukaan (2016) kompositio määrää kuva-ruudun sisällä olevien elementtien keskinäiset suhteet. Tällöin kuvan rajaamisella ei ole merkitystä suhteessa kompositioon.

Vaikka ensimmäinen rajaus näyttäisikin hyvältä, ei kannata sokeasti luottaa sen olevan paras mahdollinen vaihtoehto. Toisinaan on hyvä katsoa monitorin tai kameran luupin ohi, jolloin voi huomata rajausta parantavia elementtejä. Rajauksella on mahdollista ottaa mukaan jokin mielenkiintoinen asia. Hyvällä rajauksella voidaan myös piilottaa huomion varastavia asioita. (Korvenoja 2004, 64.)

Ohjaajan ja kameramiehien kommunikoinnilla on valtaisa merkitys lopputulokseen. Ennen kuvaushetkeä järjestetään tyypillisesti palaveri, jossa ohjaaja käy yksitellen läpi jokaisen kameran ohjeistuksen. Tässä tilanteessa kameramies voi kertoa ohjaajalle omia näkemyksiään ja ideoitaan kuvista. Toisinaan kameralle voidaan muodostaa kovalista, josta kameramiehelle ilmenee halutut kuvakoot kussakin tilanteessa. (Korvenoja 2004, 122-123.)

3.3 Henkilökuvan rajaus

Henkilökuvan rajauksessa on otettava huomioon seuraavia asioita: pään päälle jätettävä tyhjä tila, silmälinja, katseen suunta ja molempien silmien näkyminen kuvassa. Henkilökuvan rajauksessa pään päälle jätetään tilaa jokaisessa kuvakoossa, pois lukien erikoislähikuva. Korvenoja toteaa (2004, 62), ettei jätettävälle tilalle ole määritelty tarkkaa sääntöä. Pää ei saa kuitenkaan olla kiinni kuvan yläreunassa. Toisaalta, turhaa tilaa pään yläpuolelle ei saisi jäädä liikaa.

Silmälinjan sommittelussa astuu esille kolmasosasääntö. Silmät on sommiteltu kuva-ruudun ylimmän ja keskimmäisen kolmanneksen rajaviivan tuntumaan, kun henkilökuvan sommittelu on tehty oikein. Katseen suunnalla on äärimmäisen iso merkitys. Henkilön katseen suuntaan on jätettävä enemmän tilaa kuin kohteen takana. Henkilö sommitellaan keskelle kuvaa vain harvoin. Kuvan keskiosa on sommittelun näkökulmasta ikään kuin kuollut piste, *dead center*. Useasti henkilön kasvot sijoitetaan kuvan keskikohdasta hieman sivulle – katseen suunnasta riippuen. (Korvenoja 2004, 62-63.)

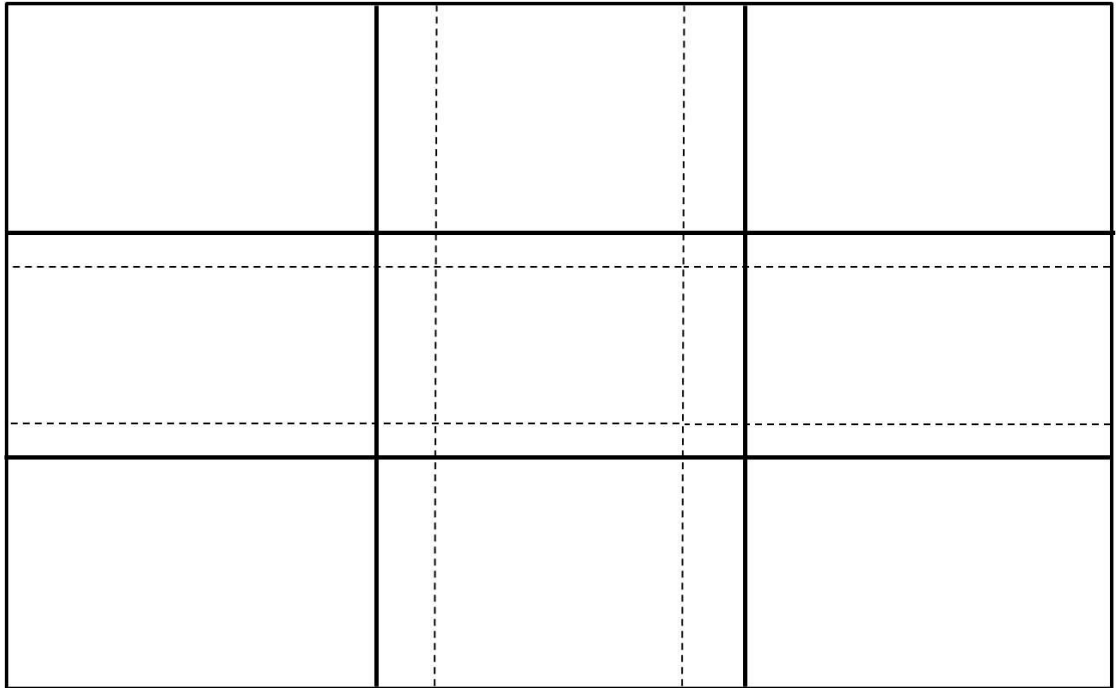
Korvenoja painottaa (2004, 63), ettei mikään kuvauksessa käytettävä sääntö ole ehdoton. Sääntöjä voidaan rikkoa, kun rajauksessa ja sommittelussa käytettävät säännöt tiedostetaan. Esimerkiksi masentunut henkilö voidaan sijoittaa kuvan alareunaan niin, että katseen suunnassa on vääroppisesti vähemmän tilaa kuin takana.

Tiivistä henkilökuva ottaessa (PLK, LK, ELK), henkilöt sijoitetaan kuvaruudulla siihen osaan, jossa he ovat kokokuvassa. Tällä välitetään tieto henkilöiden sijainnista kuvaustilanteen aikana. Jos henkilö on kokokuvassa vasemmalla, hänet sommitellaan tiiviissä kuvassa myös vasemmalle. Mikäli näin ei toimita, henkilön huomiopiste vaihtuu kuvassa häiritsevästi. Tällöin on toimittu virheellisesti. (Korvenoja 2004, 82.)

Kompositioissa on otettava huomioon taustalla olevien asioiden suhde kuvassa esiintyvään henkilöön tai henkilöihin. Taustalla olevat elementit eivät saa esimerkiksi katkaista ihmisen kaulaa tai kulkea toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. Henkilökuvan sommittelussa voi tapahtua helposti virheitä, jotka saavat kuvan näyttämään amatöörin puuhasteluilta. Katseen suuntaan on jätettävä tilaa, mutta on myös muistettava, ettei pään yläpuolelle saa jättää liikaa tilaa. Mikäli kuvassa on kaksi henkilöä, heidän välilleen ei saa jättää liikaa tilaa. Tällöin heitä tulee ohjata lähemmäs toisiaan. (Korvenoja 2004, 84-86.)

3.4 Kultainen leikkaus eli kolmasosasääntö

Hyvä kuvaaja ohjailee katsojan huomiota kuvan sisällä. Sommittelun avuksi on kehitelty vuosien saatossa erilaisia ihannemittoja ja mittasuhteita, joista tunnetuin lienee kultainen leikkaus, *sektio aurea*. Termi tunnetaan myös kolmasosasääntönä.

KUVA 8. Kultainen leikkaus (Välitalo 2016)

Kultaisessa leikkauksessa jana jaetaan vaaka- että pystysuunnassa kolmeen osaan matemaattisen kaavan avulla kuvassa esitettyjen katkoviivojen mukaisesti (kuva 8). Yksinkertaistettuna suhde on 2:3. Kuvan pääkohde pyritään sijoittamaan diagonaalisten viivojen leikkauspisteeseen.

KUVA 9. Kultainen leikkaus yhdistettynä kuvaan (Välitalo & Kirvesniemi 2016)

Paksummat viivat eivät noudata tarkasti kultaisen leikkauksen suhteita, mutta ohjeistavat hyvän sommittelun mukaista sijoituskohdetta (kuva 9). Useat kamerat tarjoavat kuvaajalle mahdollisuuden käyttää ristikköä joko etsimellä tai näytöllä. Tämä apuväline auttaa kokemattonta kuvaajaa sommittelussa. (Välitalo 2016.)

3.5 Huomiopiste

Huomiopisteellä pyritään kiinnittämään ensimmäisenä katsojan huomio. Kyseessä on sommittelun painopiste, mikä on tie kiinnostavaan kuvakerrontaan. Kuvassa ei ole vain yhtä huomiopistettä, sillä ihmisen aktiivinen katse hakee ensimmäisen huomiopisteen jälkeen jo seuraavaa kiinnekohtaa. Useilla huomiopisteillä kuvan katsottavuus lisääntyy. Ammattikielellä todettuna, kuva kestää. Kasvoissa huomiopiste on silmät. Silmät sommitellaan kolmasosasäännön mukaan. (Korvenoja 2004, 67.)

Huomiopisteen havaitseminen liikkumattomasta maisemasta voi olla mahdotonta. Tällaisessa kuvassa tapahtuva liike kiinnittää katselijan huomion. Maisemakuvassa se voisi olla esimerkiksi lintu tai horisontissa kiitävä lentokone. Aina liikettä ei kuitenkaan tarvitse tapahtua. Huomiopiste voi olla jokin muusta ympäristöstä poikkeava elementti. ”Yksi lehtipuu havupuumetsässä erottuu ympäristöstä”. (Leponiemi 2010, 80.)

Kokokuvassa näkyvän ihmisen huomiopiste on kasvot. Tiiviimpään kuvakokoon siirryttäessä silmät ja silmien ympäryys kiinnittää katsojan huomion. Silmät ja kulmakarvojen liike antaa katsojalle viitteitä kuvan ulkopuolisista asioista. Katsoja muodostaa huomiopisteen tässä tapauksessa myös katseen suuntaan ja linjaan. Näin luodaan mielenkiintoa myös kuvakentän ulkopuolella tapahtuviin asioihin. (Leponiemi 2010, 80.)

Ääni on tehokas apuväline huomiopisteen korostamiseen. Laajasta kaupunkikuvasta otetussa kuvassa voi olla paljon huomiopisteitä. Tällöin haluttua huomiopistettä voidaan korostaa äänellä. Äänenä voidaan käyttää esimerkiksi lokin kirkaisua, joka vie katsojan huomion taivaalle. Yleistä tunnelmaa voidaan muokata tilanteeseen sopivalla musiikilla. (Leponiemi 2010, 81-82.)

4 TALKOOTYÖ JURASSIC ROCKISSA

Opinnäytetyöni käytännön osuutena oli viisiosaisen dokumenttisarjan tuottaminen Jurassic Rock 2016 -tapahtuman vapaaehtoistyöntekijöistä. Toimin dokumenttisarjassa tuottajan, käsikirjoittajan, ohjaajan ja toimittajan rooleissa. Tein myös kaiken jälkituotantoon liittyvät työt yksin, joihin lukeutuvat leikkaaminen, editointi, värimääritys, grafiikoiden luominen ja audion käsittely.

4.1 Käsikirjoitus

Tässä dokumenttisarjassa käsikirjoitus oli enemmänkin suunnitelma sisällöstä ja muodosta. Dokumenttia ei tyypillisesti käsikirjoiteta niin pitkälle, kuin esimerkiksi tavallista tositelvisarjaa. Sarjassa esiintyvät henkilöt olivat myös lähtökohtaisesti vieraita ihmisiä. Tämä oli yksi rajoittavista tekijöistä käsikirjoituksen muodostamisessa. Voisi jopa todeta, että sarjaa käsikirjoitettiin koko sen tuotannon aikana.

Käsikirjoituksen päälauseeksi muodostui: ”Jurassic Rockissa on mahtava talkoohenki. Haluan ensi vuonna mukaan”. Päälause kuvastaa myös sitä kohderyhmää, johon dokumenttisarjan kohderyhmä painottui. Tässä tapauksessa käsikirjoituksen tueksi ei toteutettu kuvakäsikirjoitusta. Kuvakoot oli määritelty etukäteen käsikirjoituksen tueksi.

Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarjan pyrkimyksenä oli lähestyä ihmistä ihmisenä. Haastatteluita varten oli muodostettu lista erilaisia kysymyksiä, joiden ympärillä haastattelu kulkee eteenpäin. Kysymyksiä ei lähetetty haastateltaville ihmisille etukäteen, jotta vastauksista ei tulisi liian ennalta mietittyjä. Kysymyksiä muodostui lisää itse haastattelutilanteissa, haastateltavan vastauksiin reagoiden.

Jokaisen talkoolaisen kanssa käytiin lyhyt keskustelu ennen varsinaista haastattelua. Tässä keskustelussa kävimme läpi kysymyksiä, joiden ympärillä haastattelu käydään. Keskustelussa annettiin myös ohjeistus varsinaista kuvaushetkeä varten. Ohjeistuksessa kiellettiin kameroihin katsominen, painotettiin rennon keskusteluhetken merkitystä ja kehoitettiin vastaamaan kysymyksiin kokonaisiin lausein.

Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarjan kohderyhmä oli lopulta varsin suppea. Kohderyhmäksi määriteltiin potentiaaliset talkoolaiset tuleville vuosille. Tässä tapauksessa painotus oli ihmisissä, jotka ovat kiinnostuneita vapaaehtoistyön tekemisestä. Sarjan tarkoituksena oli tuoda esille sitä arvokasta työtä ja mahtavaa yhteishenkeä, mitä

talkoolaiset ovat yhdessä muodostamassa. Mikäli dokumenttisarjalla onnistuttiin esittämään vapaaehtoistyöntekijöiden työn arvoa, ja kenties houkuttelemaan mukaan uusia talkoolaisia tuleviksi vuosiksi, on opinnäytetyön tarkoitus onnistunut.

Talkoovastaava Marle Hämäläinen oli tehnyt taustalla arvokasta työtä. Hämäläinen oli muodostanut listan henkilöistä, jotka suostuvat haastateltaviksi ohjelmaan. Listalla oli kaikkiaan 11 henkilöä, joista lopulta yhdeksän päätyi haastateltaviksi ohjelmaan. Edellä mainittu henkilömäärä ei ollut lopulta riittävä ohjelmaa varten. Siispä kiertelimme työpisteitä läpi viikonlopun haastateltavia etsien.

Arvioni mukaan noin 80 prosenttia kyselyistä johti haastatteluun. Pidän lukemaa korkeana, ja lukemasta heijastaa vapaaehtoistyöläisten luonteenpiirteitä – ihmiset ovat hyvin sosiaalisia ja avoimia. Dokumenttityyppisessä tuotannossa haastattelut kuuluvat tavallisesti käsikirjoitusvaiheeseen ennakkotutkimusta tehtäessä. Tässä käytännön työssä se ei ollut mahdollista, sillä ohjelmassa esiintyvät henkilöt olivat läsnä ainoastaan festivaalien aikana.

Kuvauspaikka kohdistui Kenkäveronniemen alueeseen, jossa Jurassic Rock järjestettiin. Alueesta toteutettiin ennakkotutkimusta yhden tutustumisreissun merkeissä. Tuolloin alueen rakennustyöt eivät olleet käynnistyneet. Tällä kartoituksella haettiin lähinnä rauhallisia ja visuaalisesti hyviä kuvauspaikkoja speakien tekemiselle. Kuvauspaikat painottuivat lopulta niihin kohteisiin, jossa talkoolaiset tekivät töitään.

Kuvituskuvat ovat luonnollisesti tärkeä osa ohjelman tuotantoa. Tärkeimpänä kuvituskuvan kohteena olivat vapaaehtoistyöntekijät omassa työssään. Kuvituskuvia kuvattiin sekä ennen haastatteluita että niiden jälkeen. Painotin kuvausryhmälle, ettei juhlivaa festivaalikansaa tarvitse juurikaan kuvata – ja mikäli kuvataan, niin ehdottomasti selkäpuolelta. Kuvituskuvina käytettiin myös yleistä festivaaleilla tapahtuvaa toimintaa. Tällä tuotiin esille sitä tunnelmaa, jota talkoolaiset ovat omalla työpanoksellaan mahdollistamassa. Vaikka kyseessä on massatapahtuma, kohtasimme hyvin vähän häiriötekijöitä koko tuotannon aikana.

4.2 Tuotantokalusto

Kameroiden osalta vaihtoehtoina oli käyttää joko Canon XF305 -puoliammattilaiskameraa tai Canon EOS 5D Mark II -kameraa (kuva 10). Valinta kohdistui Mark II -kameraan, joka on malliltaan järjestelmäkamera. XF -puoliammattilaiskameraan verrattuna järjestelmäkamera on huomattavasti pienikokoisempi, joka mahdollisti nopeamman ja käytännöllisemmän liikkumisen pitkilläkin välimatkoilla. Järjestelmäkameralla saavutetaan myös kuvanlaadullisia etuja XF305-kameraan nähden tässä yhteydessä. Järjestelmäkameroissa käytimme kolmea erilaista objektiivia tilanteiden mukaisesti. Käytössä oli myös Nikon D750 -järjestelmäkamera.

KUVA 10. Canon EOS 5D Mark II (Väkevä 2016)

Jalustana käytimme Manfrotto-merkkistä kevyttä kolmijalkaa. Tätä kolmijalkaa käytettiin laajan kuvan ottamiseen. Muuten kameroissa käytettiin kolmiosaista monopodia, joka mahdollisti nopeat kuvauskulman vaihtamiset. Muutama kohtaus kuvattiin myös käsivaralta.

Mikrofoneina käytettiin tilanteesta riippuen haulikkomikkiä tai kondensaattorimikrofonia. Speakien tallentamisessa käytettiin toisinaan myös langatonta nappimikrofonia. Järjestelmäkamerassa käytettiin myös toista haulikkomikrofonia, joka toimi niin sanottuna backup-mikkinä. Tällöin äänestä oli varmuuskopio, mikäli päämikrofonin äänessä olisi ollut häiriötä. Äänet tallennettiin Zoom H4 -äänentallentimella.

Pimeämpinä hetkinä lisävalaistus tuli luonnollisesti tarpeeseen. Valaistuksena käytimme erilliseen jalustaan kiinnitettävää, akkukäyttöistä ledipaneelia. Lisäksi käytössä oli järjestelmäkameran varustekenkään kiinnitettävä pienempi, paristokäyttöinen ledipaneeli.

Tuotantokaluston saimme kokonaisuudessaan käyttöön Mikkelin ammattikorkeakoululta. Tämä mahdollisti nollabudjetin tuotannon läpiviemisen.

4.3 Tuotantoryhmä

Oli varsin varhaisesta vaiheesta alkaen selvää, että sarja kuvataan monikameratuotantona. Monikameratuotantona toteutettu dokumenttisarja ei synny koskaan yksin. Monikameratuotannolla saavutetaan monenlaisia etuja yksikameratuotantoihin nähden. Monikameratuotanto sallii useampien kuvakokojen käyttämisen niin, ettei kuvaushetkeä tarvitse keskeyttää. Tällöin ei myöskään tarvitse tehdä kamera-ajoja zoomia käyttäen, kun kohdehenkilö on kuvassa.

Lähtökohtaisena ajatuksena oli, että kameramiehiksi tulisi kaksi työharjoittelijaa Mikkelin ammattikorkeakoulun CampusIT:ltä. Hyvin pian kuitenkin päätettiin, että tuotantoryhmässä tulee olla vähintään kolme henkilöä. Kahden kameramiehen lisäksi tuotannossa tulisi olla mukana äänimies, jotta kameramiehen ei tarvitse kiinnittää huomiota äänien tarkkailuun kuvaustilanteiden ohessa. Tämä mahdollisti visuaalisemman ja paremman lopputuloksen.

Tuotantoryhmässä olivat mukana CampusIT:n harjoittelijat Aku Karjalainen, Jere Janatuinen ja Juuso Kaatranen. Ensimmäinen tuotantopalaveri pidettiin noin kuukausi ennen tuotannon käynnistymistä, jossa aihetta käsiteltiin hyvin karkeasti. Tällöin myös kartoitettiin tuotantoryhmän tietoja ja taitoja. Perustin tuotantoryhmälle oman salaisen

ryhmän Facebook-yhteisöpalveluun. Tämän kautta hoidettiin kaikki tuotantoryhmälle tapahtuva tiedottaminen.

Tuotantoryhmällä oli lähtökohtaisesti kokemusta opintojaksoilta edellä mainituista XF 305 –kameroista, mutta järjestelmäkameroilla kuvaaminen oli heille uutta. Järjestin yhdessä Darcmedia Oy:llä työskentelevän, myös dokumentissa esiintyneen Jonne Hirvosen kanssa koulutuspäivän ennen tuotannon käynnistymistä. Tässä yhteydessä Hirvonen piti kuvausryhmälle pikakurssin järjestelmäkameroiden käyttämisestä.

Tuotantoryhmään rekrytoitiin myöhemmin vielä yksi henkilö – Tommi Kirvesniemi. Kirvesniemi on valmistunut Mikkelin ammattikorkeakoulusta kulttuurituottajan koulutusohjelmasta. Hänellä on vuosien kokemus sekä valo- että videokuvaamisesta. Kokeneen kameramiehen mukaantulo mahdollisti vapautuneemman ja rennomman työskentelyn sekä ohjaajan että toimittajan asemassa. Myös tuotantoryhmä kiitteli jälkikäteen Kirvesniemeltä saatua ohjeistusta.

Tuotantoryhmä oli minulle ennen projektin alkamista vieras Kirvesniemeä lukuun ottamatta. Tämä aiheutti omat haasteensa tuotannon ensitaipaleilla, kun työryhmän tiedoista ja taidoista ei ollut riittävää näkemystä. Ongelmia joita kohtasimme, oli kuvakokojen sekä sommittelun kanssa.

4.4 Tuotantopäivät

Dokumenttisarjasta päätettiin tehdä pilottijakso jo ennen varsinaisen tapahtuma-alueen rakentumista ja itse festivaalin käynnistymistä. Pilottijakson ennakaisen toteuttamisen tarkoituksena oli kartoittaa mahdollisia ongelmakohtia. Näin ongelmia pystyttäisiin minimoimaan tapahtumassa, jossa kuvausaika oli rajallista.

Muille jaksoille oli varattu kuvausaikaa kuuden päivän ajan. Näistä päivistä kolme sijoittui aikaan ennen festivaalin käynnistymistä. Kuvausten pääpaino kohdistui festivaaliviikonloppuun.

4.4.1 Osa 1 - Rekrytointi

Pilottijakson aiheeksi muodostui talkoolaisten rekrytointi Jurassic Rock 2016 -tapahtumaan. Ensimmäiseen jaksoon valittiin mukaan kolme haastateltavaa: promoottori Jukka Holmstedt, tuottaja Anniina Havukainen ja talkoovastaava Marle Hämäläinen. Pilottijaksoa varten varattiin yksi kuvauspäivä, joka oli 26.7.2016. Kuvauskohteeksi valikoitui tapahtuma-alueen välittömässä läheisyydessä oleva, pappilanakin toiminut Kenkävero.

Pilottijaksoa varten oli luotu valmiita kysymyksiä, jotka oli lähetetty sähköpostilla etukäteen haastateltaville. Painotin sähköpostiviestin yhteydessä, ettei vastauksia saa miettiä sanasta sanaan valmiiksi. Kysymysten lähettäminen mahdollisti valmistautumisen mm. erilaisten lukemien osalta. Näin välttyttiin asiavirheiltä (kysymykset liitteessä x).

Ensimmäinen kuvauspäivä osoitti sen, minkälaisia ongelmia tällaisissa projekteissa voidaan kohdata. Yksi haastateltavista oli sairastunut juuri kuvauspäivän alla, jolloin koko haastattelun tekeminen oli vaakalaudalla. Lopulta haastattelu onnistui sovitun tuotantopäivän aikana – joskin noin viisi tuntia sovittua ajankohtaa myöhemmin. Tuotantopäivä käynnistyi kello 9.00 ja päättyi 16.00.

Haastateltavien kattaus oli erinomainen. Holmstedt toi vapaaehtoistyön merkitystä esille promoottorin näkökulmasta. Promoottori painotti muun muassa talkootyön merkitystä suhteessa asiakkaan maksamaan hintaan lipuista. Sekä Havukainen että Hämäläinen antoivat näkökulmaa puolestaan enemmän talkoolaisten näkökulmasta. Jaksossa nousi myös esille se, että talkootyön tekeminen Jurassic Rockissa on hyvinkin joustavaa. Työvuoroja voidaan siis toteuttaa pitkälti myös vapaaehtoistyöntekijän ehdoilla.

Pilottijaksosta muodostui pituudeltaan noin 15-minuuttinen. Totesin myöhemmin pilottijakson olleen liian pitkä, ja jälkituotannossa olisi pitänyt käyttää tiukempaa leikkaustapaa. Pilottijakso opetti myös sen, että kuvausryhmää tulee ohjata kuvakokojen ja kuvan sommittelun suhteen. Ensimmäisessä jaksossa kuvattavat henkilöt oli sommiteltu liian keskelle kuvaa, ja katseen suuntaan ei jäänyt juurikaan tilaa. Tuotantoryhmän tekemisen taso nousi seuraaviin jaksoihin merkittävästi annetun palautteen perusteella.

Pilottijakson käsikirjoitukseen kirjoitettiin valmiit speakit eli selostustekstit, mikä osoitautui huonoksi valinnaksi. Puheenvuoroista tuli jäykkiä, kun puhuminen perustui val-

miin tekstin mietiskelyyn ja muistamiseen. Muissa jaksoissa puheenvuoroja ei kirjoitettu valmiiksi. Speakit toteutettiin avainsanojen ympärille, tilanteisiin ja tapahtumiin reagoiden.

4.4.2 Osa 2 – Alueen rakentaminen ja somistelu

Toisen jakson tuotanto käynnistyi 2. elokuuta. Tuotannolle oli varattu kolme kuvauspäivää ennen Jurassic Rockin käynnistymistä. Tein myös jälkituotantoa samanaikaisesti, jotta sarjan toinen osa kerkesi julkaisuun ennen festivaalien käynnistymistä.

Toiseen jaksoon oli sovittu haastattelu kolmen henkilön kanssa. Haastattelimme festivaalialueen rakennus- ja purkutöistä vastaavaa Mikko Linnansaarta, kylttitehtaan vastaava Sanna Hynnistä ja kylttitehtaan talkoolaista Heljä Behmiä. Kolme haastateltavaa vaikutti liian vähäiseltä lukemalta, vaikka haastateltavilta nousikin esille tärkeitä ja olennaisia asioita.

Onnistuimme houkuttelemaan haastateltaviksi myös Suvi Pietarisen, joka työskenteli kylttitehtaalla. Edellä mainittujen lisäksi haastateltaviksi suostuivat Noora Westerlund ja Juliana Borg, jotka työskentelivät kylttitehtaalla sekä alueen somistelussa. Yritimme saada haastatteluun myös muutamia talkoolaisia rakennuspuolelta. Ensimmäisenä kuvauspäivä kuitenkin ilmeni, että rakennuspuolella työskentelee ainoastaan palkallisia työntekijöitä. Tästä syystä rakennuspuolen haastattelut jäivät vähäisiksi.

Toisessa jaksossa kuvituskuvat painottui haastateltaviin talkoolaisiin, rakennettaviin la-varakenteisiin ja yleiseen alueen toimintaan. Jakson päättänyt speak toteutettiin niin, että olin talkoolaisten mukana tekemässä töitä alueen somistelussa. Toisen jakson kuvauksiin käytettiin aikaa noin 15 tuntia.

4.4.3 Osa 3 – Perjantai

Dokumenttisarjan käsikirjoitus muuttui merkittävästi ennen tapahtuman käynnistymistä. Alkuperäisen käsikirjoituksen mukaan jaksot oli tarkoituksena toteuttaa työryhmittäin – esimerkkeinä mainittakoon järjestyksenvalvojat ja siivoojat. Jo aikaisemmin mainittu Marle Hämäläisen tekemä lista sisälsi ainoastaan kaksi järjestyksenvalvojaa ja

kolme siivoojaa. Oli olemassa siis riski, ettei jaksoihin saada riittävästi materiaalia jokaisesta ryhmästä. Kuten edellä on jo mainittu, haastateltavat olivat lähtökohtaisesti täysin vieraita ihmisiä. Oli myös siis olemassa riski, ettei haastateltavalta saada lainkaan haluttuja kommentteja ohjelmaa varten.

Alkuperäisen käsikirjoituksen mukaan muiden muassa lipunmyyjille ei ollut omaa jaksoa laisinkaan, jolloin osa talkoolaisista olisi jäänyt tyystin dokumenttisarjan ulkopuolelle. Vallitsevassa tilanteessa vaadittiin nopeaa reagointia. Käsikirjoitukseen ja ohjelman muotoon oli tehtävä muutoksia ennen festivaalin käynnistymistä.

Syntyi idea, jossa jokaiselta festivaalipäivältä tehtäisiin oma jakso. Kävimme keskustelun yhdessä toimeksiantajan kanssa kyseisen idean toteuttamiselle. Idea todettiin yhdessä toimivaksi ratkaisuksi. Alkuperäisen idean mukainen jaksotus olisi ollut käytännössä mahdotonta toteuttaa.

Haastattelimme perjantaina kolmea ennalta sovittua henkilöä. Sami Norojärvi oli talkoolaisena mukana jo neljännen kerran. Hän työskenteli tänä vuonna lipunmyyntipisteellä. Catering-osastolta haastatteluun suostui Vasili Venkula, joka oli toista vuotta mukana talkoolaisena. Tavoitimme pitkän etsinnän jälkeen perjantai-illan päätteeksi järjestyksenvalvoja Olli Teittisen, joka oli mukana talkoolaisena jo kuudennen kerran.

Edellä mainittujen lisäksi onnistuimme houkuttelemaan haastatteluun Meeri Larisen ja Miretta Nenosen. Larinen työskenteli info-pisteellä, Nenonen narikassa. Heidän lisäksi haastattelimme leirinnän rannekepisteellä olleita neljää nuorempaa naishenkilöä, jotka eivät lopulta päätyneet perjantain jaksoon asti. Syyksi nostaisin myös henkilökohtaisesti tehdyn huonon ratkaisun haastatellessani heitä pareittain. Toteutustapa oli väärä, sillä haastattelussa esiintyi liialti myötäilyä toisen haastateltavan vastauksiin.

Oman mausteen perjantain tuotantopäivään asetti vaikeat sääolosuhteet kaiken kuvaamisen tapahtuessa ulkoilmassa. Iltapäivästä yllättänyt sade oli ajoittain äärimmäisen kovaa, joka vaikeutti huomattavasti tuotannon tekemistä. Vesisade jatkui useita tunteja, ja jouduimme käydä kertaalleen vaihtamassa kuivaa vaatetta päälle. Menetimme sääolosuhteiden vuoksi arvokasta kuvausaikaa useamman tunnin verran. Käänsimme tuotantoryhmän kanssa tilanteen kuitenkin huumorin kautta voitoksi. Esimerkiksi jakson aloittanut speak kuvattiin täysin improvisoiden sateenvarjojen alla.

Perjantain haastatteluissa nousi esille olennaisia asioita. Useampi talkoolainen nosti esille heikon taloudellisen tilanteen, mikä oli ajanut mukaan talkootyöhön. Myös yhteishengen merkitys korostui haastateltavien motiiveissa talkootyön tekemiseen. Eri-tyismainintana nostaisin esille Vasili Venkulan haastattelun – tilanne oli rento, hieman humoristinen ja kulki eteenpäin omalla painollaan. Tuotantopäivä käynnistyi kello 11.00 ja päättyi noin kello 01.00.

4.4.4 Osa 4 – Lauantai

Neljänten osaan saimme mukaan näkemystä hieman nuoremmilta henkilöiltä. Siivouspartiossa työskennelleet Elina Ripatti, Lotta Tuominen ja Sanni Leimi edustivat vapaaehtoistyöläisten nuorinta kaartia. Haastattelussa nousi esille Festaripörssin hanke, joka kouluttaa nuoria festivaaleilla työskentelyn perusteisiin. Festaripörssin mukaan (2016) hankkeessa mukana olevat nuoret voivat saada työstään palkaksi joko hygieniapassin, järjestyksenvalvoja- tai työturvallisuuskortin tai jonkun muun tarvittavan pätevyyden. Festaripörssi on mukana 17 eri festivaalilla ja työllisti yhteensä 125 vapaaehtoistyöntekijää vuonna 2016. Tämä voi houkuttaa jatkossa talkoolaisia sekä Jurassic Rockiin että muille festivaaleille.

Yelena Korhosen haastattelussa nousi esille opintojen yhdistäminen vapaaehtoistyöntekoon. Festivaaleilla työskentely antanee valmiuksia esimerkiksi tapahtumatuottajan opintoja suorittavalle ihmiselle. Lipunmyyntipisteellä työskennellyt Lotta Hepo-Oja painotti festivaalien hyvää tunnelmaa, mikä motivoi palaamaan talkootöihin vuodesta toiseen.

Yksi kokeneimmista haastateltavista oli Aino Tuominen. Hän oli ollut mukana talkoolaisena Jurassic Rockissa jo vuodesta 2008 lähtien. Tuomisella oli talkootyökokemusta myös monilta muilta festivaaleilta. Tuomisen mukaan talkootyöstä Jurassic Rockissa oli muodostunut hänelle jokavuotinen perinne.

Viimeinen lauantain jakson haastateltava oli järjestyksenvalvoja Salla Mäkelä. Hän oli Jurassic Rockissa mukana talkoolaisena viidennen kerran. Mäkelä oli ollut talkoolaisena myös Provinssirockissa, mikä oli hänelle jo kuudes kerta talkoolaisena. Mäkelä

korosti motiivinaan talkootyölle asiakaskunnan, josta saa hänen mukaan paljon positiivista energiaa. Hän oli suorittanut järjestyksenvalvojan peruskurssin, ja oli todennut festivaalien olevan hyvä tapa käyttää järjestyksenvalvojakorttia.

Lauantain jakso päättyi muihin jaksoihin nähden poikkeavasti. Extremekaupan pisteellä työskennellyt mieshenkilö tarjosi yhteistyön mahdollisuutta jo aikaisemmin lauantai-päivänä. Pohdin päivän mittaan, kuinka edellä mainitun yhteistyön yhdistäisi dokumenttisarjan teemaan. Tuloksena oli viimeisen speakin teko linko-katapultti-nimisessä laitteessa. Sain neuvoteltua ilmaisen käynnin laitteeseen. Vastapuolelle tarjosin näkyvyyttä dokumenttisarjassa kuvituskuvioiden muodossa.

Lauantain tuotantopäivä käynnistyi kello 11.00. Kuvaukset päättyivät noin kello 23.00.

4.4.5 Osa 5 – Sunnuntai

Sunnuntai oli lähtökohtaisesti vaikein tuotantopäivä. Sunnuntai oli kuudes perättäinen tuotantopäivä, joten alla oli jo aikaisempien päivien rasitus ja vähäiset yöunet. Myös aluetta purettiin jo osittain sunnuntain aikana. Yleinen hyvä ilmapiiri oli siis jo hiipumaan päin sunnuntaina. Vaikeuksia asetti myös talkootyöntekijöiden vähäinen määrä sunnuntaina. Haastatteluita ei ollut sovittuna etukäteen ensimmäistäkään, joten tämä aiheutti myös omat haasteensa.

Haastateltaviksi löytyi Elina Ylönen ja Niina Nousiainen, jotka työskentelivät lipunmyyntipisteellä. Sekä Ylönen että Nousiainen painotti yhteishengen merkitystä talkootyön tekemisessä. Myös positiiviset tilanteet asiakkaiden kanssa sai huomioarvoa.

Tavoitimme alueelta toisessa osassa haastatellun Sanna Hynnisen, joka suostui uuteen haastatteluun. Jo kertaalleen nähdyn henkilön paluu ohjelmaan myöhemmässä jaksossa oli jo ajatuksena käsikirjoitusvaiheessa. Hynninen toimi festivaaleilla kylttitehtaan vastaavana, joten hänen uudelleen haastatteleminen tuntui järkevältä ratkaisulta. ”Kyltti-Sannaksi” nimetty henkilö toi pirteydellään mukavaa eloa sunnuntain jaksoon.

Sekä sunnuntain jakson että ohjelman viimeinen haastateltava oli Jonne Hirvonen. Hän ei työskennellyt tänä vuonna Jurassicissa talkoolaisena, mutta oli ollut mukana vuosina 2012 ja 2014. Vapaaehtoistyötä voi tehdä useamman eri reitin kautta, kuten Hirvonen

totesi: hän oli ollut ensimmäisen kerran mukana Mikkelin ammattikorkeakoulun markkinointipisteellä talkoolaisena. Toisena kertana Hirvonen oli mukana lavakätenä, tutummin sanottuna roudarina. Hirvonen nosti esille monia asioita, joita myös muut talkoolaiset painottivat sarjan aikana: yhteishenki, ihmiset, kokemukset ja uudet ystävät. Tämä oli mielestäni loistava päätös haastatteluiden osalta tälle dokumenttisarjalle.

KUVA 11. Viimeisen kuvaustilanteen asetelma (Kirvesniemi 2016)

Viimeinen kuvaustilanne oli sarjan päätäntö speakin muodossa. Viimeinen speak tehtiin myös ilman käsikirjoitusta etukäteen suunniteltua kuvauspaikkaa lukuun ottamatta (kuva 11). Tein tämän speakin ilman tuotantoryhmää, jotta pystyin kertomaan tunteuksistani avoimesti. Tämä toteutustapa toimi mielestäni erittäin hyvin.

Viimeinen tuotantopäivä käynnistyi kello 10.00. Tuotanto päättyi noin kello 18.30.

4.5 Levitys ja aikataulut

Oli alusta lähtien selvää, että Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarja julkaistaan YouTube-suoratoistopalvelussa. Julkaisukanava päätettiin vasta pilottijakson kuvauspäivänä. Julkaisualustaksi valikoitui Festareille FI –YouTube-kanava.

Festareille FI –kanava on No Can Do Production (lyh. N.C.D. Production) –yrityksen markkinointikanava. Yrityksen alla toimii Jurassic Rock –tapahtuman lisäksi mm.

Himos Juhannus, Summer Up ja SuomiPop-festivaalit. Kanavan sisältönä on ollut aikaisemmin mm. tapahtumien aftermovie-tyyppisiä julkaisuja. Kanavalla on kirjoitushetkellä 132 tilaajaa.

Jaksot löytyvät alla olevien osoitteiden takaa:

- Osa 1: <https://youtu.be/YTMu8s2VB5c>
- Osa 2: <https://youtu.be/NfP8JK0n71w>
- Osa 3: <https://youtu.be/p4mR3t0lz2w>
- Osa 4: <https://youtu.be/FmOAshCJUvU>
- Osa 5: <https://youtu.be/3aRpuuzADX8>

Jaksojen julkaisulle ei tehty aikataulutusta. Jaksot julkaistiin sitä mukaan, kun jälkituotanto oli saatu valmiiksi. Tätä en näe ongelmakohtana – julkaisuajankohta meni puolestaan pieleen yhden jakson osalta. Jakso julkaistiin hieman ennen puolta yötä, mikä on yksi huonoimmista ajankohdista vuorokaudessa. Tapahtuman Facebook-sivu oli yksi potentiaalisimmista kanavista videoiden markkinointiin. Huonoon ajankohtaan tehdyllä julkaisulla ei saavuteta maksimaalista potentiaalia. Vaikka dokumenttisarjan kohdeyleisö on pieni, tällä menetettiin potentiaalisia katsojia. Jokainen jakso jaettiin Jurassic Rock –tapahtuman Facebook-ryhmässä. Facebook-ryhmässä on kirjoitushetkellä 16 393 tykkääjää.

4.6 Jälkituotanto

Iso osa käytännön osuutta oli luonnollisesti dokumenttisarjan jälkituotanto. Seitsemän kuvauspäivää tuotti materiaalia yli 250 gigabitin verran. Jälkituotantoa toteutettiin samanaikaisesti varsinaisen tuotannon aikana. Tällä pystyttiin tehdä paikkauksia jo kuvattuun materiaaliin, mikäli sille oli tarvetta.

Kuten jo edellä on mainittu, tuotannosta kertyi valtava määrä materiaalia. Otin kuvasta videosta ja äänestä kolminkertaiset varmuuskopiot erillisille kovalevyille, jotta kuvattu materiaali on varmasti turvassa. Sama toimenpide toteutettiin jokaisen kuvauspäivän jälkeen.

Tarkastin kuvattua materiaalia jokaisen kuvauspäivän jälkeen. Näin pystyin ohjaajan roolissa antamaan palautetta tuotantoryhmälle ennen seuraavan tuotantopäivän alkamista. Nostettakoon esille kuvakoot ja sommittelu, joiden kanssa oli suurimmat kehityksen kohteet. Tuotantoryhmä reagoi annettuihin ohjeisiin kiittävästi.

Varmuuskopionnin ja materiaalin tarkastamisen jälkeen vuorossa oli leikkaus. Leikkauksella tarkoitetaan kuvatun ja äänitetyn materiaalin yhdistämistä yhtenäiseksi materiaaliksi. Leikkauksella hallitaan ohjelman kokonaisuutta, ja sillä luodaan sekä ohjelman rytmi että rakenne. Leikkaus toteutettiin Adobe Premiere Pro -ohjelmalla. Leikkausta helpotti jokaisen kuvaushetken alkuun tehty klaffi. Tässä yhteydessä ei käytetty virallista klaffitaulua, vaan klaffi tehtiin lyömällä kädet yhteen kameroiden ja mikkien edessä.

Jokaisessa jaksossa käytettiin tunnusmusiikkia, joka toistettiin sekä jakson alussa että sen lopussa. Musiikiksi valitsin rauhallisen, chillstep-tyyppisen ratkaisun. Kappaleeksi valikoitui esittäjän Triton kappale Borealis. Löysin kappaleen YouTube-suoratoistopalvelun *heroboard – No Copyright Music* -kanavalta. Nimensä mukaisesti kappaleet ovat vapaasti käytettävissä, sillä kanavan musiikkivalikoima ei ole tekijänoikeuksien suojattua.

Talkootyö Jurassic Rockissa -dokumenttisarjan leikkauksessa oli otettava huomioon, että sarja julkaistaan suoratoistopalvelu YouTubessa. Palvelun tarjonta on äärimmäisen laaja, jossa katsoja vaihtaa katsottavaa videota herkästi toiseen. Leikkaus on siis tehtävä tiukaksi, jotta katsojan mielenkiinto pysyy yllä ohjelman loppuun saakka.

Asetin pilottijaksosta saadun palautteen perusteella tavoitteen, jonka perusteella toisen jakson pituus puolitetaan ensimmäiseen nähden. Haastattelimme kolmen tuotantopäivän aikana kuutta ihmistä – siis kolmea enemmän kuin pilottijaksossa. Jakson pituuden puolittaminen oli kova tavoite, joka lähes onnistui. Toinen osa oli pituudeltaan hieman yli kahdeksan minuuttia. Toisessa osassa käytettiin myös huomattavasti enemmän kuvituskuvaa pilottijaksoon nähden.

Toisesta osasta muodostui ajatus, jonka mukaan sarjan viimeiset osat ovat pituudeltaan noin kahdeksan minuuttia. Kolmannessa osassa haastattelimme viittä ihmistä. Jakson

pituudeksi muodostui seitsemän ja puoli minuuttia. Kolmannen osan leikkaus oli mielestäni onnistunein koko sarjan aikana: mitään ei olisi tarvinnut lisätä, eikä siitä olisi voinut poistaa mitään.

Neljännessä jaksossa oli mukana peräti seitsemän haastateltavaa. Leikkauksen tuli olla siis entistäkin tiukempi. Tässä myös onnistuin, kun jakson pituudeksi muodostui tavoitteeksikin asetettu kahdeksan minuuttia. Aino Tuomisen haastattelusta olisi voinut nipistää pienen osan pois. Toisaalta, hän oli kokenut talkootyöntekijä, joten Tuomisen näkemyksille oli annettava enemmän aikaa.

Viidennestä ja viimeisestä jaksosta muodostui lopulta hieman yli kuusiminuuttinen. Jaksossa oli mukana ainoastaan neljä haastateltavaa. Vaikeuksia aiheutti talkoolaisten vähäinen määrä, josta jo edellä mainittiin. Halusin myös jättää tilaa dokumenttisarjan viimeiselle speakille, josta muodostuikin lähes puolentoista minuutin pituinen.

Kuvatulle materiaalille oli tehtävä melko reilusti värimääritys. Kameroiden väriprofiilit asetettiin tarkoituksella tasaisiksi, jolloin kuva oli melko harmaata. Käytössä oli niin sanottu flat color profile. Lähes värittömään kuvaan on helpompi tehdä määrittelyitä jälkituotannossa, kuin vahvalla kontrastilla ja saturaatiolla varustettuun kuvaan.

Käytin värimäärityksessä myös Adobe Premiere Pro -ohjelmaa. Tein adjustment layerin, johon lisäsin kaksi efektiä: fast color correctorin sekä three-way color collectorin. Käytin fast color correctoria ainoastaan saturaation lisäämiseen. Three-way color collectorilla tein puolestaan useita erilaisia toimenpiteitä. Säädin väripaletista varjoja hieman sinertävän suuntaan. Keskisävyjä vein puolestaan hieman oranssia kohti. Kirkkaita sävyjä asetin hieman kellertävän suuntaan. Näin saadaan aikaiseksi elokuvamainen väritys kuvalle (kuva 12).

KUVA 12. Värimäärityksen vaikutus (Kaatranen & Väkevä 2016)

Audion tallennus oli toteutettava ulkoisilla laitteilla, sillä järjestelmäkameroiden sisäiset mikrofonit ovat heikohkoja. Äänet tallennettiin Zoom H4 -äänentallentimella ja mikrofoneina käytettiin jo edellä mainittuja ulkoisia mikrofoneja. Käsittelin ääniraidat ensin Premiere Pro -ohjelmassa, jossa lisäsin fill right with left -efektin. Tällä efektillä ääniraidan saa kuulumaan tasaisesti molemmista kanavista, jolloin äänestä ei tule toispuoleinen.

Käsittelin ääniraitaa myös Adobe Audition -ohjelmassa, joka on äänen käsittelyyn tarkoitettu ohjelma. Käytin dynamics processing -työkalua, jolla leikkasin korkeita ääniä matalammaksi sekä koko ääniraidalta että yksittäisiä kovia ääniä. Tämän jälkeen normalisoin äänentason -3:en desibeliin. Lopulta vein audioraidan takaisin Premiere Pro -ohjelmaan, jossa lisäsin sen omalle raidalle aikajanalla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön aihe oli lähtökohtaisesti äärimmäisen haastava. Käsiteltävä aihe oli vieras, tuotantoryhmä hyvin kokematon käytetyn kaluston kanssa ja kuvaolosuhteet vähintäänkin haastavat. Talkootyö Jurassic Rockissa –dokumenttisarja oli projektina laajuudessaan valtava, jossa painottelu käsikirjottajan, tuottajan, ohjaajan ja toimittajan välillä oli haastavaa.

Opinnäytetyöprosessi opetti sen, että myös kokemattomalla tuotantoryhmällä voidaan saada aikaan ammattimainen lopputulos. Esille nousee erityisesti ennakkotuotannon merkitys, kun idea mukautuu synopsisen kautta käsikirjoitukseksi. Dokumenttisarjan työstäminen vaatii toisinaan nopeaa reagointia muuttuviin tilanteisiin, minkä myös tämä tuotanto osoitti. Alkuperäiseen suunnitelmaan oli tehtävä vallitsevassa tilanteessa muutos, jotta sarjasta saatiin toimiva kokonaisuus.

Koen äärimmäisen tärkeänä, että kuvattua materiaalia tarkasteltiin heti kuvausten aikana tai viimeistään kuvauspäivän päätteeksi. Näin tehtyjä virheitä ja mahdollisia puutteita kyettiin paikkaamaan seuraavana tuotantopäivänä. Kuvausryhmä tarvitsi ohjeistusta tuotannon alkutaipaleilla, erityisesti sommittelun kanssa. Tuotantoryhmä reagoi annettuihin ohjeisiin kiitettävästi.

Haluan myös korostaa koko tuotantoryhmän sitoutuneisuutta projektiin. Tuotantoryhmä oli aidosti kiinnostunut sarjan toteuttamisesta koko prosessin ajan. Koen hyvän yhteishengen merkityksen tärkeimpänä tekijänä kuvausjakson aikana. Välttyimme konfliktitilanteilta koko tuotannon ajalta, vaikka pitkät kuvauspäivät aiheuttikin tuotantoryhmässä väsymystä ja uupumusta. Konfliktien välttäminen on äärimmäisen tärkeää, kun tehdään tuotantoa, josta kukaan ei saa palkkaa.

Pilottijakson leikkaus oli jälkikäteen ajateltuna liian varovaista. Jaksosta muodostui liian pitkä, hieman yli 15-minuuttinen. Kuvattu materiaali oli ohjaajan näkökulmasta kauttaaltaan hyvää ja ennakkoon toivottua. Ohjaajan rooli olisi pitänyt osittain unohtaa jälkituotantovaiheessa, jolloin leikkaus olisi luultavimmin onnistunut paremmin. Keräsin pilottijaksosta palautetta, minkä perusteella jakso osoittautui liian pitkäksi. Myös YouTubeista kerätyt tilastot osoittavat, että jaksoa katsottiin keskimäärin alle kolmasosan koko jakson pituudesta (Liite 1 (1)).

Leikkaustapaa muutettiin seuraaviin jaksoihin, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Jaksojen pituudesta karsittiin noin puolet pois, jolloin katsojan mielenkiinto pysyi yllä aikaisempaa paremmin. Tämän voi havaita myös YouTubein tilastoista (Liite 1).

Julkaisualusta oli jälkikäteen ajateltuna väärin valittu. Talkootyö Jurassic Rockissa -sarja ja Festareille FI -kanavan muu sisältö poikkeavat toisistaan, mikä ei ole julkaisualusta huomioon ottaen optimaalisin tilanne. Voidaan todeta, että

dokumenttisarjalle olisi pitänyt perustaa oma YouTube-kanava. Näin olisin kyennyt hyödyntämään myös omia tietoja ja taitoja YouTuben maailmasta. Valmiilla tilaajakunnalla ei tässä tapauksessa saavutettu suuria katsojamääriä, sillä kanavan tilaajakunta on varsin pieni. Sarjalle suunnatun YouTube-kanavan olisi voinut myös markkinoida omalla tavallaan. Tällöin kanavan sisältö olisi optimaalinen ja yhdenmukaisuudessaan kohderyhmälle suunnattua.

On myös painotettava, ettei tätä dokumenttisarjaa työstetty katsojaluvut edellä. Vaikka vapaaehtoistyöllä on Suomessa pitkät perinteet, siihen ryhtyy vain murto-osa suomalaisista. Dokumenttisarjan tarkoituksena oli tuoda esille vapaaehtoistyön merkitystä festivaaleille, esitellä talkoolaisia festivaalitoiminnan ytimessä ja houkuttaa uusia kasvoja mukaan tulevana vuosina. Dokumenttisarjan vaikutuksia voidaan nähdä vasta tulevien vuosien aikana.

Opinnäytetyön tekeminen antoi minulle valmiuksia tulevaisuutta ajatellen. Sain käyttää jo opittuja taitoja sekä opiskella prosessin aikana dokumenttisarjan tuottamista, synopsiksen kirjoittamista, käsikirjoittamista, ohjaamista, toimittajan työtä ja jälkituotannon tekemistä. Koen, että näistä kaikista osa-alueista on minulle hyötyä tulevaisuuden projekteja ajatellen. Koen myös äärimmäisen tärkeänä sitä kerättyä kokemusta, jota sain ottaessani kontaktia täysin vieraisiin ihmisiin. Opin paljon siitä, kuinka ihmistä tulee lähestyä dokumentti-tyyppisissä projekteissa. Nyt minulla on valmiudet työstää isompia projekteja, kenties tulevaisuudessa rahallisen budjetin kera.

LÄHTEET

Aaltonen, Jouko 1994. Käsikirjoittajan työkalupakki: Miten teen video-ohjelman käsikirjoituksen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Aaltonen, Jouko 2002. Käsikirjoittajan työkalut: Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Aaltonen, Jouko 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa: Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like.

Aaltonen, Jouko 2011. Seikkailu todellisuuteen: Dokumenttielokuvan tekijän opas. Helsinki: Like.

Alkusysäys 2016. Elokuvantaju. WWW-dokumentti. <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/alkusysays.jsp>. Ei päivitystietoa. Luettu 26.9.2016.

Festaripörssin vapaaehtoiset. 2016. Festaripörssi. WWW-dokumentti. <http://www.festariporssi.fi/festivaalien-jarjestajille/>. Ei päivitystietoa. Luettu 19.9.2016.

Kompositio (kuvasommittelu, sommittelu) 2016. WWW-dokumentti. <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kuva/kompositio.jsp>. Ei päivitystietoa. Luettu 26.9.2016.

Korvenoja, Pekka 2004. TV-kameratyön perusteet. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Käsikirjoittaja 2016. Elokuvantaju. WWW-dokumentti. <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/kasikirjoittaja.jsp>. Ei päivitystietoa. Luettu 28.9.2016.

Käsikirjoitus 2016. Elokuvantaju. WWW-dokumentti. <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/kasikirjoitus.jsp>. Ei päivitystietoa. Luettu 20.9.2016.

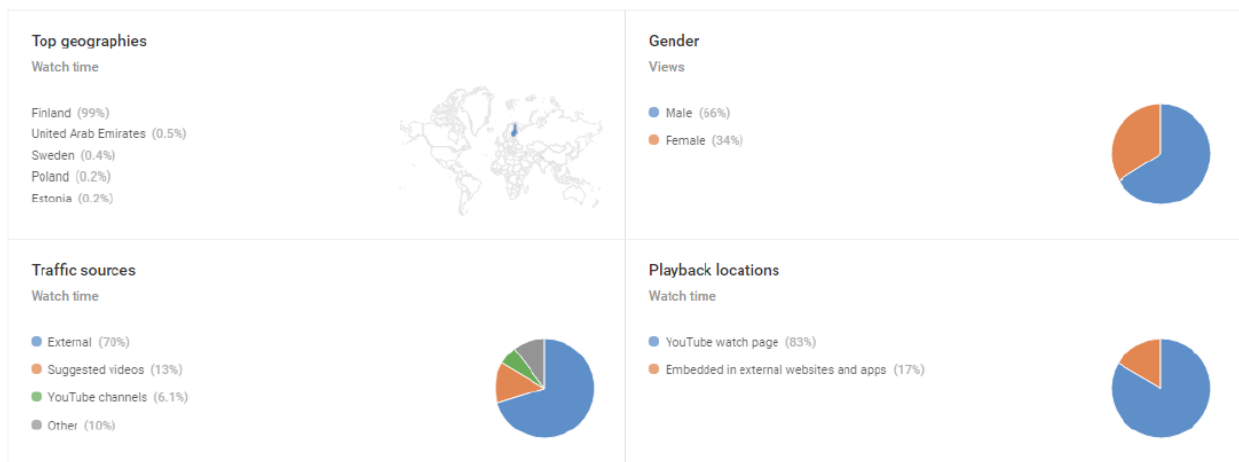
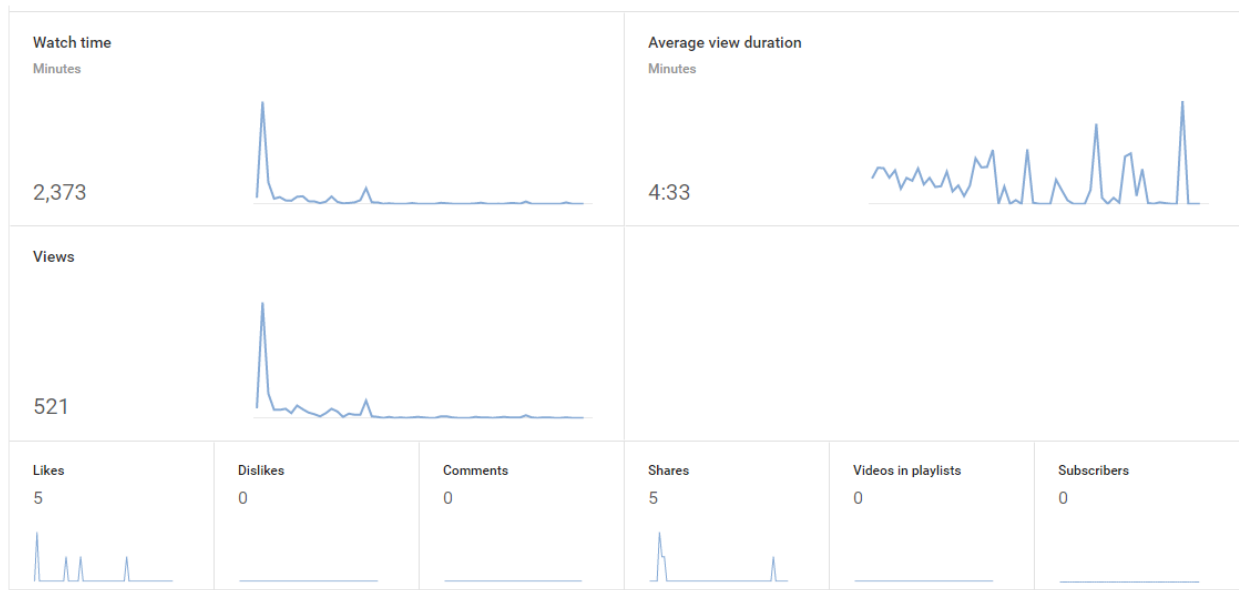
Leponiemi, Kari 2010. Videokuvaus: Taitoa ja Tekniikkaa. Jyväskylä: WSOYpro Oy.

Synopsis vs. käsikirjoitus. Yle. WWW-dokumentti. <http://yle.fi/vintti/yle.fi/kohtaus/kohtaus/tarjoo/synopsis-vs-kasikirjoitus.htm>. Päivitetty 17.9.2009. Luettu 27.9.2016.

Välitalo, Kyösti 2016. Valokuvauksen perusteet osa 2 – sommittelu pähkinänkuoressa. Blogi. <http://www.kyostivalitalo.fi/blog/2015/7/30/valokuvauksen-perusteet-osa-2-sommittelu>. Ei päivitystietoa. Luettu 19.9.2016.

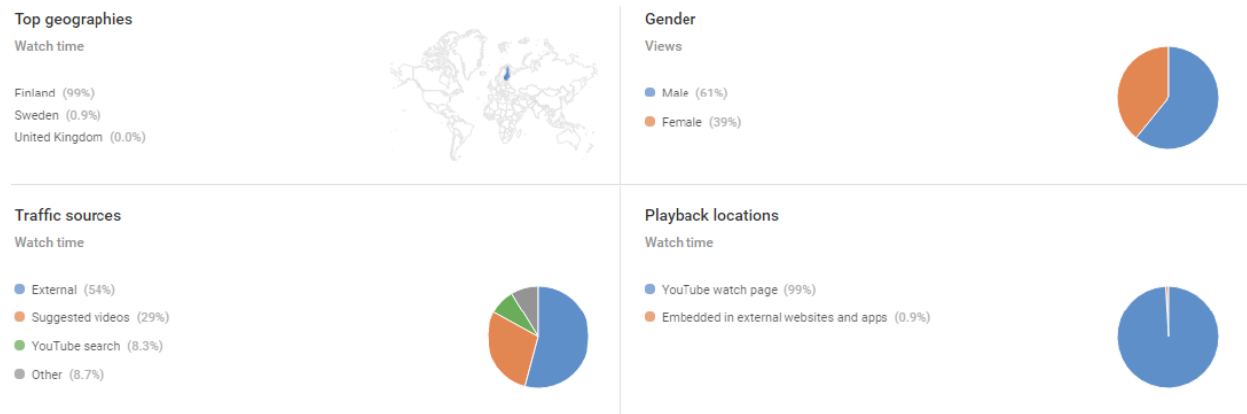
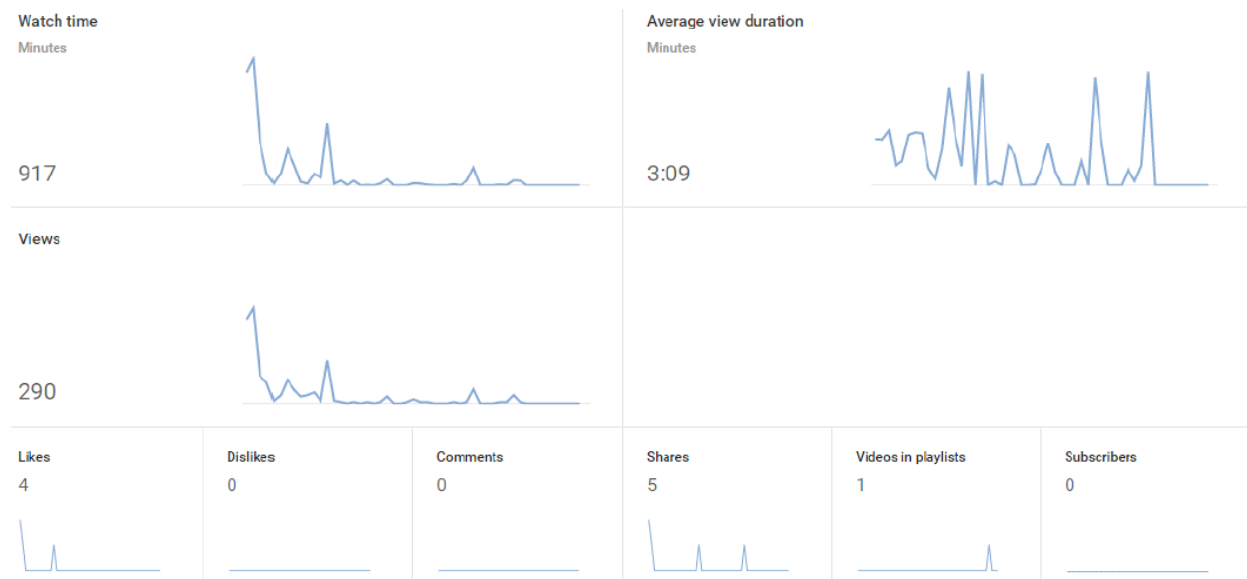
LIITE 1(1). YouTube-tilastot

Osa 1:

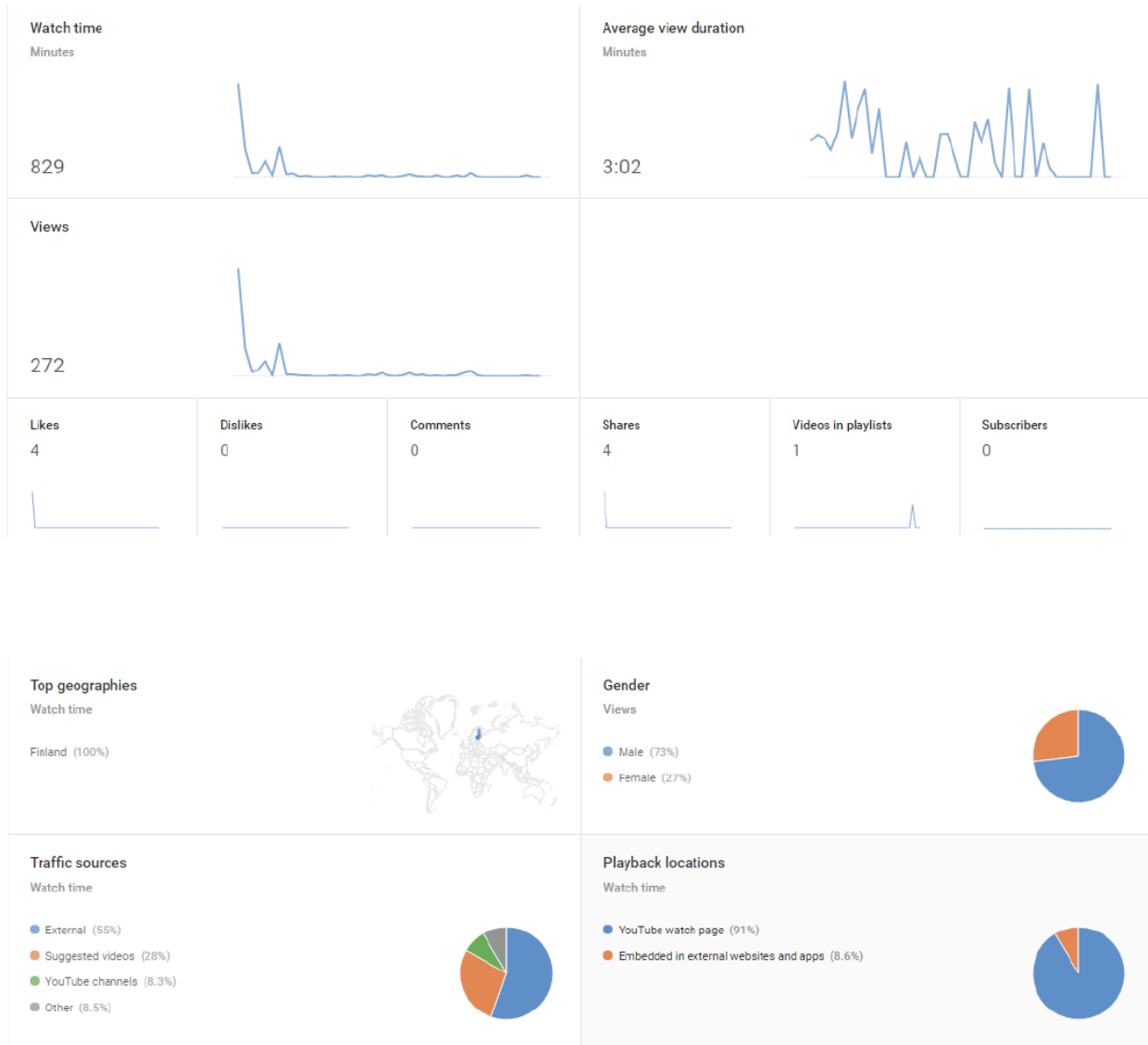
LIITE 1(2). YouTube-tilastot

Osa 2:

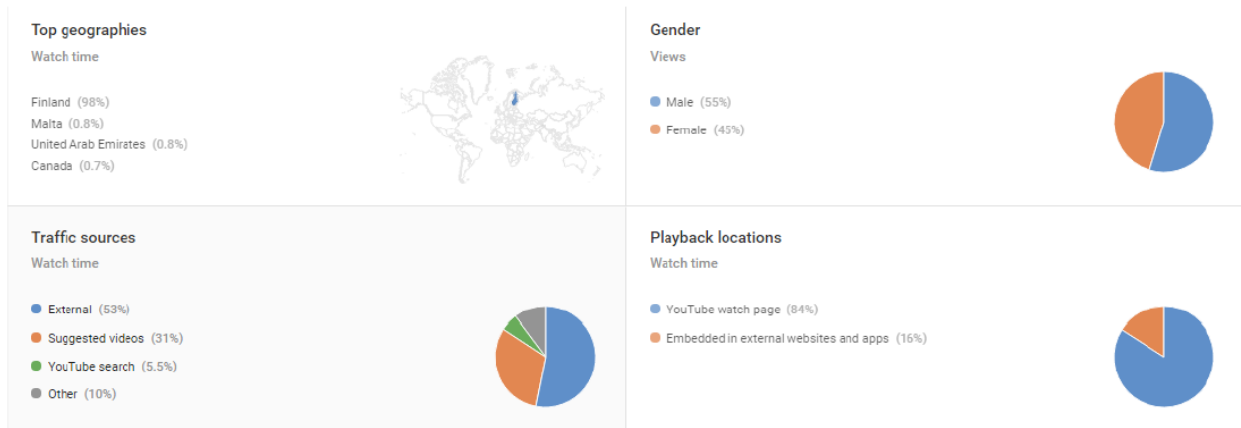
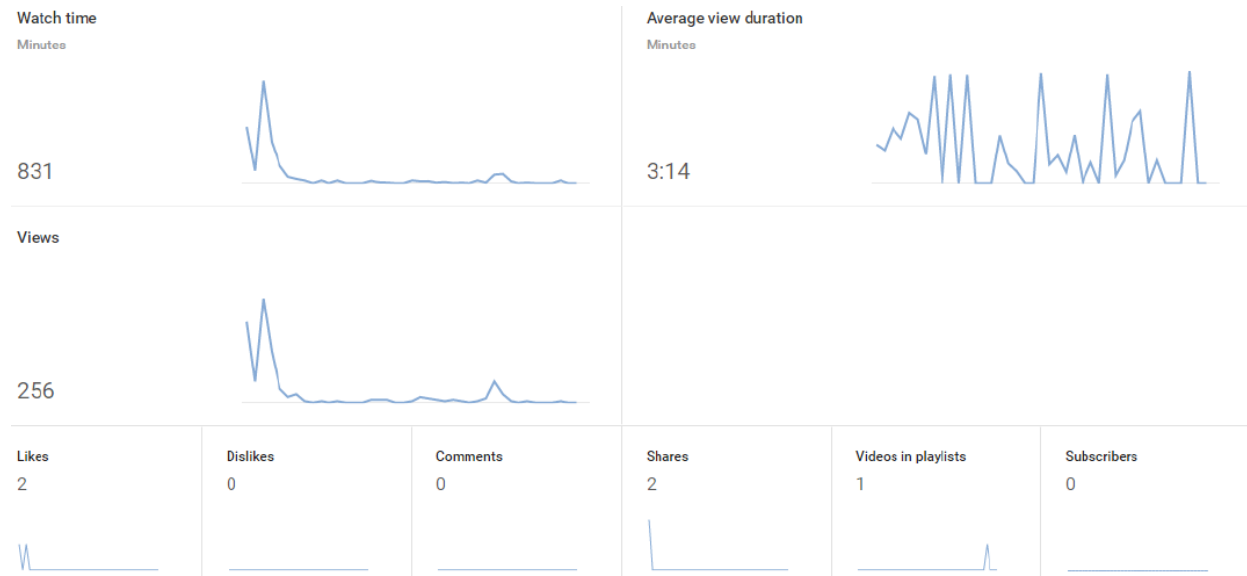
LIITE 1(3). YouTube-tilastot

Osa 3:

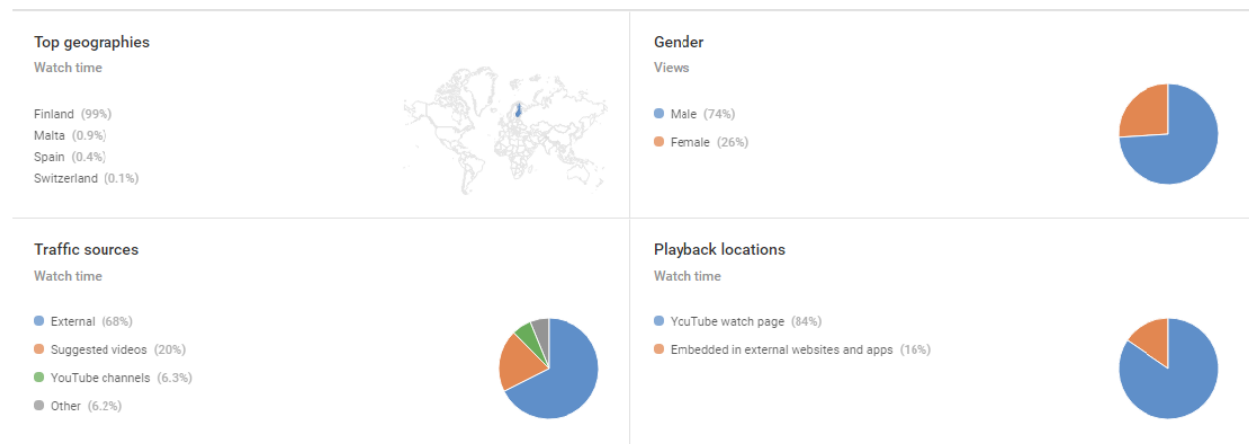
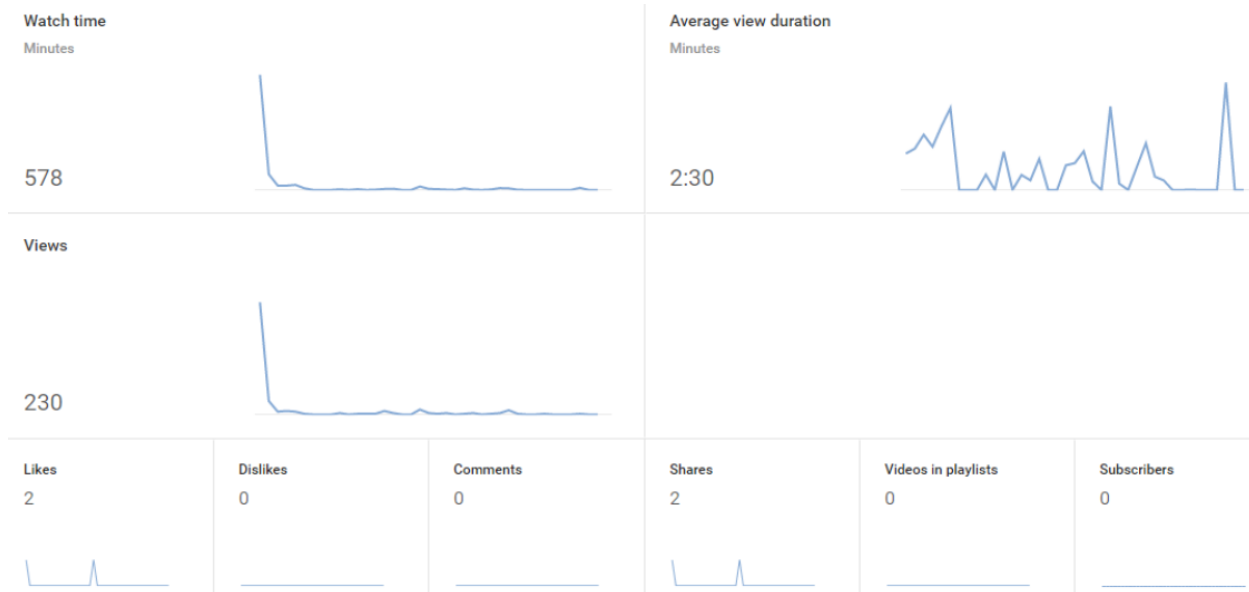
LIITE 1(4). YouTube-tilastot

Osa 4:

LIITE 1(5). YouTube-tilastot

Osa 5:

LIITE 1(6). YouTube-tilastot

Yhteensä:

